

Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή
Hellenic Parliamentary Budget Office

Γραφείο Προϋπολογισμού
του Κράτους
στη Βουλή

Τριμηνιαία Έκθεση

ISSN 2945-2821

9 772945 282001

Οκτώβριος 2024

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΘΕΣΗ

Αθήνα, Οκτώβριος 2024

<https://www.pbo.gr>

Πίνακας Περιεχομένων

Σύνοψη	2
Summary	7
1. Μακροοικονομικό Περιβάλλον και Προοπτικές	11
1.1. Διεθνείς και ευρωπαϊκές εξελίξεις	11
1.2. Εγχώριες εξελίξεις	12
ΑΕΠ και συνιστώσες	12
Προβλέψεις ΑΕΠ για το 2024 και 2025	14
Πληθωρισμός	21
Αγορά Εργασίας	22
2. Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις και Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας	26
3. Δημοσιονομικές εξελίξεις	29
3.1. Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης το Οκτάμηνο Ιανουαρίου - Αυγούστου του 2024	29
3.2. Το Νέο Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Διαρθρωτικό Σχέδιο 2025–2028	29
Παράρτημα	33
Προβλέψεις διεθνών οργανισμών	33
Εξωτερικός τομέας	35
Τραπεζικός τομέας και ρευστότητα	36
Βραχυχρόνιοι δείκτες οικονομικής δραστηριότητας και προσδοκιών	37
Δείκτες τιμών παραγωγών και εισαγωγών στη βιομηχανία	38
Οι αποδόσεις δεκαετών τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου	39
Εκδοτικό πρόγραμμα ΟΔΔΗΧ	40
Αποκρατικοποιήσεις	40
Ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις Δημοσίου	43
Ποιοτική διάρθρωση ληξιπρόθεσμων οφειλών φορολογουμένων	44

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ασφαλισμένων	50
Κοινωνικός Προϋπολογισμός: ασφαλιστικά ταμεία	51
Εξέλιξη των εκκρεμών και των ληξιπρόθεσμων αιτήσεων συνταξιοδότησης (κύριας και επικουρικής σύνταξης)	52
Κοινωνική πρόνοια	54

Ευρετήριο Πινάκων

1	Μεταβολή (%) της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας Προϊόντος (Πραγματικοί Όροι)	17
2	Εθνικό Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Διαρθρωτικό Σχέδιο, 2025–2028: Προβλέψεις βασικών μεγεθών	31
3	Εκδοτικό πρόγραμμα ΟΔΔΗΧ	40
4	Κατανομή πλήθους οφειλετών με χρέη προς τη Φορολογική Διοίκηση	45
5	Κατανομή ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τη Φορολογική Διοίκηση, σε εκατ. ευρώ	46
6	Κατανομή κύριων οφειλών προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σε εκατ. ευρώ	50
7	Εκτέλεση Προϋπολογισμού Κοινωνικής Ασφάλισης, Ιανουάριος-Ιούνιος 2024, σε εκατ. ευρώ	52
8	Δαπάνη καταβολής επιδομάτων ΟΠΕΚΑ ανά επίδομα σε εκατ. ευρώ	55
9	Αριθμός δικαιούχων επιδομάτων ΟΠΕΚΑ ανά επίδομα (μέσο πλήθος τριμήνου)	56

Πρόλογος Έκθεσης

Η παρούσα Έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή αφορά την πορεία οικονομικών μεγεθών που προκύπτουν από στοιχεία και δεδομένα μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 2024. Ως εκ τούτου οι εκτιμήσεις του Γραφείου τόσο για τα δημοσιονομικά μεγέθη όσο και για τις προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας λαμβάνουν υπόψη όλα τα παραπάνω στοιχεία.

Καθώς θεωρούμε τον κλάδο της μεταποίησης κομβικό για τις επενδύσεις υψηλής προστιθέμενης αξίας και την παραγωγικότητα στην Ελληνική οικονομία, τα βασικά χαρακτηριστικά του κλάδου αυτού παρουσιάζονται σε ξεχωριστό Πλαίσιο.

Για τη σύνταξη της Έκθεσης χρησιμοποιήθηκαν επίσημα δημοσιευμένα στοιχεία στα οποία μπορεί να μεταβεί κανείς μέσω των ηλεκτρονικών συνδέσμων που περιέχονται στις λέξεις του κειμένου, αλλά και μη δημοσιευμένα στοιχεία που παρασχέθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Ευχαριστούμε το Υπουργείο Οικονομικών (ιδιαίτερα το ΓΛΚ, την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Ταμείου Ανάκαμψης και τον ΟΔΔΗΧ), το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (ιδιαίτερα τις οικονομικές υπηρεσίες, τον e-ΕΦΚΑ και το ΚΕΑΟ), το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (ιδιαίτερα τον ΟΠΕΚΑ) και την ΑΑΔΕ για την παροχή πρόσθετων στοιχείων και διευκρινίσεων. Ενδεχόμενα λάθη και παραλείψεις είναι αποκλειστική ευθύνη του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή.

Ο Συντονιστής

Ιωάννης Τσουκαλάς

Τα μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής

Κωνσταντίνος Γκράβας

Άγγελος Κανάς

Πλούταρχος Σακελλάρης

Μαρίνα Σπαλιάρη

Σύνοψη

Η ελληνική οικονομία συνέχισε για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο την ανοδική της τροχιά καταγράφοντας τον υψηλότερο ρυθμό μεγέθυνσης από τα μέσα του 2023. Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το δεύτερο τρίμηνο του 2024 το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) παρουσίασε αύξηση 2,3% σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2023 (έναντι αύξησης κατά 0,6% στην Ευρωζώνη). Η σημαντική αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση των επενδύσεων, των εξαγωγών και της ιδιωτικής κατανάλωσης. Η επικαιροποιημένη εκτίμηση του Γραφείου για τον ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας για το 2024 είναι 2,3%, αναθεωρημένη ελαφρώς προς τα κάτω από την αντίστοιχη βασική εκτίμηση, 2,5%, που δημοσιεύθηκε στην έκθεση του Ιουνίου. Σημειώνουμε ότι το εύρος των προβλέψεων του Γραφείου για τον ρυθμό ανάπτυξης του 2024 κυμαίνεται από 2,1% έως 2,7%. Η εκτίμηση του Γραφείου είναι συμβατή με άλλες επικαιροποιημένες προβλέψεις που έχουν δημοσιευθεί πρόσφατα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Τράπεζα της Ελλάδος. Στο νέο Εθνικό Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Διαρθρωτικό Σχέδιο που κατατέθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου 2024, ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας για το 2024 εκτιμάται στο 2,2%.

Το Γραφείο, όπως και στην προηγούμενη έκθεση, θεωρεί τις επενδύσεις σε πάγιο και ανθρώπινο κεφάλαιο, με την αύξηση της παραγωγικότητας που τις συνοδεύει, ως τον βασικό μοχλό για την ισχυρή ανάπτυξη της οικονομίας μακροχρόνια. Για την επίτευξη αυτού του στόχου απαιτείται η μεταστροφή του παραγωγικού μοντέλου της χώρας προς τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας που προάγουν την διεθνή ανταγωνιστικότητά της. Ένας τομέας που αναλύουμε σε αυτήν την έκθεση είναι αυτός της μεταποίησης ο οποίος έχει να επιδείξει αξιοσημείωτη ανάκαμψη τα τελευταία χρόνια. Ως αποτέλεσμα της ανάκαμψης της ελληνικής μεταποίησης, το ποσοστό συνεισφοράς στο ΑΕΠ της χώρας ανέρχεται το δεύτερο τρίμηνο του 2024 στο 10,4%, σημαντικά υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό του 8,6% το δεύτερο τρίμηνο του 2009. Η μεταποίηση είναι ο μόνος κλάδος οικονομικής δραστηριότητας της ελληνικής οικονομίας που η παραγωγικότητα της εργασίας έχει επιστρέψει και μάλιστα υπερβεί το επίπεδό της πριν την τριπλή κρίση (οικονομική, χρέους και τραπεζική) που έπληξε τη χώρα μας το 2010. Συγκεκριμένα, η παραγωγικότητα της εργασίας στο συγκεκριμένο κλάδο έχει αυξηθεί κατά 43% από το α' τρίμηνο του 2009 στο β' τρίμηνο του 2024. Ο εξαγωγικός χαρακτήρας του κλάδου, καθώς σε αυτόν ανήκει το 29,3% των εξαγωγικών

επιχειρήσεων της χώρας καλύπτοντας το 68,1% των συνολικών εξαγωγών της Ελλάδας (στοιχεία για το 2022, Eurostat), αποτελεί βασικό παράγοντα για αυτήν την επίδοση. Οι εξαγωγικές μεταποιητικές επιχειρήσεις έχουν αυξημένη παραγωγικότητα εργασίας λόγω του υψηλότερου ανταγωνισμού που αντιμετωπίζουν στις διεθνείς αγορές προϊόντων. Ο διεθνής ανταγωνισμός δημιουργεί αυξημένα κίνητρα καινοτομίας, και συγκράτησης του κόστους, ενισχύοντας έτσι την παραγωγικότητα. Μια άλλη αιτία είναι το υψηλό επίπεδο επενδύσεων που έχει διοχετευτεί στον κλάδο της μεταποίησης από το ΤΑΑ. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, οι επενδύσεις στον κλάδο της μεταποίησης αυξήθηκαν σημαντικά την περίοδο 2021-2022, λόγω των εισροών από το ΤΑΑ, οδηγώντας σε αύξηση της προστιθέμενης αξίας του κλάδου κατά 5,5% το 2021 και περαιτέρω 7% το 2022. Σημαντικός παράγοντας ακόμα είναι οι δαπάνες σε έρευνα και ανάπτυξη οι οποίες είναι υπερδιπλάσιες (ως ποσοστό της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας) στον συγκεκριμένο κλάδο σε σχέση με το σύνολο της οικονομίας: 10,8% έναντι 3,1% το 2021. Παράλληλα, λόγω της αυξημένης παραγωγικότητας, ο μέσος μισθός στον τομέα της μεταποίησης υπερβαίνει σημαντικά τον μέσο μισθό για το σύνολο της οικονομίας. Συμπερασματικά, η ενίσχυση του τομέα της μεταποίησης είναι ο ασφαλής δρόμος για να αποκτήσει η ελληνική οικονομία και ένα τρίτο πόλο ανάπτυξης, πέρα από τον τουρισμό και την ναυτιλία. Έτσι, αυξάνεται ο βαθμός διαφοροποίησης των παραγωγικών κλάδων της χώρας (οικονομική διαφοροποίηση), κάτι που είναι συμβατό με μακροχρόνια οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση.

Σύμφωνα με την εκτίμηση του Γραφείου, το ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης το οκτάμηνο Ιανουαρίου - Αυγούστου του 2024 καταγράφει πλεόνασμα 8.232 εκατ. ευρώ (που ισοδυναμεί με βελτίωση 3.943 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο οκτάμηνο του 2023). Έτσι, το πρωτογενές πλεόνασμα διαμορφώνεται στο 3,5% του ΑΕΠ. Η βελτίωση οφείλεται στους ίδιους παράγοντες που αναφέραμε και στην έκθεση του Ιουνίου. Οι παράγοντες αυτοί περιλαμβάνουν τα αυξημένα έσοδα από (άμεσους και έμμεσους) φόρους που οφείλονται στην αύξηση της απασχόλησης με ταυτόχρονη αύξηση των μισθών και συντάξεων, στην ισχυρή αύξηση των τουριστικών εσόδων, τα οποία αυξήθηκαν σε σχέση με το αντίστοιχο επτάμηνο του 2023 κατά 5,6%, και τέλος στην εν γένει αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών, ως αποτέλεσμα και της υλοποίησης των μέτρων που περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων την διασύνδεση από επιχειρήσεις ταμειακών μηχανών με POS, καθώς και την επέκταση της υποχρεωτικότητας αποδοχής πληρωμών με πλαστικό χρήμα.

Στις 30 Απριλίου 2024 με τον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1263 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

και του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου τέθηκε σε ισχύ το νέο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ. Η φιλοσοφία του νέου πλαισίου είναι η ρεαλιστική μείωση του χρέους και η συγκράτηση των ελλειμμάτων σε περιόδους ανάπτυξης ώστε να δημιουργείται δημοσιονομικός χώρος για την προστασία των δημοσίων δαπανών σε περιόδους κρίσεων. Σε αυτό το πλαίσιο κάθε χώρα θα σχεδιάζει και θα υποβάλλει, σε συνεργασία με την Επιτροπή, δεσμευτικό μεσοπρόθεσμο πολυετές δημοσιονομικό διαρθρωτικό σχέδιο. Σε αυτό το σχέδιο κεντρικό ρόλο αποκτά το όριο καθαρών πρωτογενών δαπανών που απορρέει από την ανάλυση βιωσιμότητας του χρέους της κάθε χώρας μέλους λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά της οικονομίας τους έτσι ώστε το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ να ακολουθεί μία ομαλή και αξιόπιστη μεσοπρόθεσμη πορεία αποκλιμάκωσης. Το Νέο Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Διαρθρωτικό Σχέδιο της Ελλάδας παρουσιάστηκε και εγκρίθηκε από το υπουργικό συμβούλιο στις 30 Σεπτεμβρίου 2024. Σε αυτό προβλέπεται μέση ετήσια αύξηση καθαρών πρωτογενών δαπανών ύψους 3,5 δισ. ευρώ περίπου για τα έτη 2025-2028. Ταυτόχρονα το Σχέδιο περιέχει και ένα συνεκτικό πρόγραμμα επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων που θα χρηματοδοτηθεί εν μέρει από τους πόρους του ΤΑΑ και συμπληρωματικά από το ενισχυμένο εθνικό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων με στόχο την ανάπτυξη και δυναμική ενίσχυσης των εισοδημάτων. Με βάση το νέο Σχέδιο το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ διαμορφώνεται στο 133,4% του ΑΕΠ το 2028, ενώ υπό το βασικό σενάριο του Σχεδίου μειώνεται μεσοπρόθεσμα το 2038 στο 114,9% του ΑΕΠ. Το Γραφείο θεωρεί το νέο Σχέδιο ως εχέγγυο της δημοσιονομικής σταθερότητας και αξιοπιστίας που με κόπο οικοδομήθηκε τα τελευταία χρόνια. Είναι προς συμφέρον των πολιτών η συνέχιση της συνετής και αποτελεσματικής δημοσιονομικής πολιτικής όπως και της αποφυγής πολιτικών που θέτουν σε κίνδυνο την δημοσιονομική σταθερότητα ως προϋπόθεση για την επίτευξη μακροχρόνιας οικονομικής ανάπτυξης και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των πολιτών.

Στο μέτωπο του πληθωρισμού με βάση τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, για τον Αύγουστο 2024, παρατηρούμε μικρή αναζωπύρωση που διαμόρφωσε το μέγεθός του στο 3,2%, υψηλότερα από αυτό του Ιουλίου (3,0%). Ο πληθωρισμός τροφίμων έχει υποχωρήσει στο 2,0% τον Αύγουστο, και συνεχίζει να βρίσκεται κάτω από τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωζώνης (2,3%).

Συμπερασματικά, οι προοπτικές της ελληνικής οικονομίας είναι θετικές για το 2024 και το 2025, και αναμένουμε η ελληνική οικονομία να αναπτυχθεί ταχύτερα από την Ευρωζώνη συμβάλλοντας στην περαιτέρω σύγκλιση του κατά κεφαλή εισοδήματος της χώρας μας με τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η πρόσφατη τόνωση των επενδύσεων μέσω του ΤΑΑ σε συνδυασμό με την συνεχιζόμενη ισχυρή αύξηση

της τουριστικής κίνησης αναμένεται να δώσουν ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα για το 2024. Είναι σημαντικό μέσω της σχεδιαζόμενης βιομηχανικής πολιτικής να στηριχθεί με κατάλληλα κίνητρα ο τομέας της μεταποίησης υψηλής τεχνολογίας και εξαγωγών, που δημιουργεί υψηλή προστιθέμενη αξία για το σύνολο της οικονομίας. Για το 2025, η συνεχιζόμενη απόσυρση της νομισματικής σύσφιξης από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), οι πρόσφατες αναβαθμίσεις των τεσσάρων ελληνικών τραπεζών που αντανακλούν τη σημαντική βελτίωση των προοπτικών του ελληνικού τραπεζικού κλάδου, σε συνδυασμό με την παράλληλη εισαγωγή του πέμπτου τραπεζικού πόλου, αναμένεται να βελτιώσουν την πρόσβαση των επιχειρήσεων σε φθηνότερο δανεισμό. Αυτό, σε συνδυασμό με το σχεδιαζόμενο νομοσχέδιο του Υπουργείου Οικονομικών που εισάγει κίνητρα για συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων, εφόσον υιοθετηθούν, δημιουργεί προϋποθέσεις για επίτευξη οικονομικών κλίμακας που ευνοούν την παραγωγικότητα, τον σημαντικότερο παράγοντα για ισχυρή οικονομική ανάπτυξη μακροχρόνια αλλά και παράγοντα συγκράτησης των τιμών προς όφελος των καταναλωτών. Σημαντικό είναι επίσης να βρεθεί συνολική ευρωπαϊκή λύση για το υψηλό ενεργειακό κόστος που επηρεάζει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής και κατ' επέκταση ελληνικής βιομηχανίας έναντι των βασικών εμπορικών της εταίρων, κυρίως των Η.Π.Α και της Κίνας.

Ωστόσο, το εξωτερικό περιβάλλον παραμένει ευμετάβλητο. Οι εκλογές στις Η.Π.Α και η αναζωπύρωση των γεωπολιτικών εντάσεων αυξάνουν τις αβεβαιότητες για την ελληνική οικονομία. Παράλληλα, οι μακροπρόθεσμες προκλήσεις παραμένουν. Η χώρα έχει να καλύψει ένα μεγάλο επενδυτικό κενό ενώ καλείται να διαχειρισθεί και τις μελλοντικές συνέπειες στο περιβάλλον και τον παραγωγικό ιστό από την κλιματική αλλαγή. Επίσης, το δημογραφικό πρόβλημα θα πρέπει να αντιμετωπιστεί, καθώς σχετίζεται, μεταξύ άλλων, και με την παραγωγικότητα της οικονομίας και κατ' επέκταση διαμορφώνει τις συνθήκες για μακροχρόνια ανάπτυξη. Για τους λόγους αυτούς, απαιτείται να εκλείψουν οι γραφειοκρατικές καθυστερήσεις στο πεδίο των μεταρρυθμίσεων και να παγιωθεί η δυναμική αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για την επιτάχυνση των επενδύσεων και την τόνωση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας. Όσον αφορά το δημοσιονομικό πεδίο, αν και η θετική επίδραση του πληθωρισμού στα δημόσια έσοδα βαίνει μειούμενη, η σημαντική αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας και η απόδοση των μέτρων που εισάγουν στο σύνολο της οικονομίας την ψηφιοποίηση των μέσων πληρωμών και ενισχύουν την φορολογική συνέπεια, έχει δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για υπέρβαση του στόχου για πρωτογενές αποτέλεσμα 2024 ύψους 2,1% του ΑΕΠ. Αυτή η εξέλιξη, εφόσον πραγματοποιη-

θεί, είναι ιδιαίτερα θετική καθώς παρέχει την δυνατότητα περαιτέρω αποκλιμάκωσης του δημοσίου χρέους της χώρας.

Summary

Recording its highest growth rate since mid-2023, the Greek economy continued its upward trend for the second consecutive quarter. Based on a provisional estimate from the Hellenic Statistical Authority [ELSTAT](#), real GDP in 2024Q2 recorded a strong increase of 2.3% year-on-year (y-o-y) (against an increase of 0.6% in the Eurozone). Investment and private consumption as well as exports are the main drivers of this solid real GDP performance. Our updated estimate for the 2024 annual growth rate stands at 2.3%, slightly down from the baseline forecast of 2.5% published in our June 2024 Report. The Office's 2024 scenario-based growth forecasts range from 2.1% to 2.7%. By-and-large, our forecast is consistent with real GDP projections recently published by the European Commission, the International Monetary Fund, and the Bank of Greece. In the new National Medium-Term Fiscal-Structural Plan (MTP) submitted on September 30th, 2024, the 2024 real GDP annual growth rate is projected at 2.2%.

As we highlighted in our previous Report, we reiterate that investment in fixed capital and in human capital, as well as the accompanying rise in productivity, are the main drivers of a solid long-run economic performance. To achieve this objective, the country's development model needs to be transformed, prioritizing high value-added sectors which boost the country's competitiveness. Manufacturing is such a sector. Greek manufacturing is recently characterized by a remarkable recovery. As a result of this development, the sector's contribution to GDP in 2024Q2 stands at 10.4%, significantly higher than that in 2009Q2 which was 8.6%. Importantly, manufacturing is the only sector of the economy where labor productivity has increased compared to its pre-2010 (economic, debt and banking) crisis level. With 29.3% of all exporting firms and 68.1% of total exports coming from manufacturing ([2022, Eurostat](#)), this sector is highly export-oriented. Due to higher competition encountered in export commodity markets, Greek exporting manufacturers are characterized by elevated labor productivity. Faced with increased competition, they have strong incentives for innovation and cost management, thereby eventually achieving productivity gains. In addition, productivity in manufacturing is further boosted by the high volume of investments in this sector, funded by the Recovery and Resilience Facility (RRF). According to the Bank of Greece, RRF-supported investments

in Greek manufacturing significantly increased over the period 2021-2022, resulting in an increase in the sector's value-added of 5.5% in 2021 and a further 7% in 2022. Another significant driver of the sector's productivity is Research and Development (R&D) expenditure. As a percentage of total gross value-added in 2021, R&D in manufacturing (10.8%) was more than double compared to the corresponding expenditure for the whole economy (3.1%). As a result of the sector's elevated productivity, the average salary in manufacturing significantly exceeds the average salary for the whole economy. In conclusion, we wish to emphasize that supporting the manufacturing sector is a prudent policy in line with the objective of transforming the economy's development model. Manufacturing, along with tourism and shipping, increases the degree of diversification of the economy's production sectors, thereby further supporting long-run stability, development and growth.

We estimate that the consolidated Primary Balance of the General Government for the January-August 2024 period records a surplus of 8,232 million euros (equivalent to an improvement of 3,943 million euros compared to the corresponding period in 2023). Thus, the primary surplus is 3.5% of GDP. This improvement is attributed to the same factors mentioned in our June 2024 Report. These include elevated (direct and indirect) tax revenues due to increased employment and salaries, a strong increase in tourism revenue up by 5.6% compared to the corresponding 2023 period, and an increase in electronic transactions and payments following the implementation of measures fighting tax avoidance. Such measures include the on-line transmission of transactions via POS and the obligatory use of plastic money for a larger share of transactions.

On April 30th, 2024, Regulation 2024/1263 of the European Parliament and of the Council introduced the new economic governance framework for the EU. The main idea of this framework is a realistic debt reduction and deficit restriction during growth periods, to support fiscal space and public expenditure protection during crises. Within this framework and in cooperation with the Commission, each country submits an enforced medium-term fiscal-structural plan. Central role in this plan plays the amount of net primary expenditure which results from Debt Sustainability Analysis (DSA) for each country, after allowing for each economy's individual characteristics and ensuring that the ratio of debt-to-GDP follows a reliable and sustainable downward path in the medium-term. The new Medium-Term Fiscal-Structural Plan of Greece was presented and approved of by the Government on September 30th, 2024. According to this Plan, the average annual increase of net primary expenditure

is projected at approximately 3,5 billion euros for the period 2025-2028. Importantly, the Plan also encompasses an integrated set of investments and reform projects funded partially by RRF and partially by national public investments, aiming at boosting growth, and incomes and salaries. According to the Plan, the debt-to-GDP ratio for 2028 will be 133.4% and, under the Plan's baseline scenario, will further decrease in the medium-term to 114.9% in 2038. The Office believe that the Plan is strongly in line with ensuring fiscal stability and credibility painstakingly achieved over the recent years. The implementation of the prudent fiscal policy must continue for the sake of social benefit and welfare. Populist policies which, however, jeopardize fiscal stability and, consequently, long-term growth and prosperity, should be ruled out.

Inflation, based on the Harmonized Index of Consumer Prices (HICP), for August 2024 edged slightly higher at 3.2%, compared to July 2024 (3.0%). Food inflation decreased to 2.0% in August and remained below the Eurozone average (2.3%).

The current international environment poses several risks and creates uncertainties for the Greek economy. These include the elections in the U.S.A and the resurgence of geopolitical tensions. In addition, the Greek economy faces certain long-term challenges. These include closing the large investment gap and tackling climate-driven effects on the environment and production. In addition, Greece's demographic problem must be addressed as it is linked with, among other variables, productivity and long-term growth. To address these challenges, reforms should be implemented without (administrative and bureaucratic) burdens or delays. Vigorous and efficient utilization of RRF resources must be achieved to expedite investments and further stimulate economic growth. On the fiscal space, although the positive impact of inflation on fiscal revenues is being diminished, the significant increase in economic activity along with the successful measures on the digitalization of transactions and payments, which strengthen tax compliance, have led to a primary outcome, as of August 2024, of 3.5% of GDP. If preserved, this development is very positive, supporting the further de-escalation of public debt.

In conclusion, the prospects for the Greek economy are positive for 2024 and 2025. We expect that the Greek economy will grow faster compared to the Eurozone, thereby closing the gap in the per capita income between Greece and the European average. The recent boosting of RRF-funded investments and the strong increase in tourism revenues are expected to strengthen economic activity in 2024. A

policy recommendation refers to the high-technology and exporting manufacturing sector. Industrial policy incentives should be given to this sector, because its strength creates positive high value-added spillovers to the whole economy. As for 2025, we expect that the cost of borrowing faced by Greek firms will decrease. This is mainly due to the continuation of the unwinding of monetary tightening from ECB, the recent upgrading of the four Greek banks reflecting the improved prospects of the sector, and the addition of a newly established banking institution forming the fifth banking pillar. In addition, the currently designed regulation by the Ministry of Finance on mergers and acquisitions, if implemented, is expected to enable Greek firms to achieve economies of scale with positive knock-on effects on productivity and long-term growth. This productivity boost may be passed through, at least partially, on to consumers thereby contributing to price stability. Finding a Europe-wide solution to the issue of high energy cost will have a further positive effect on Greek manufacturing. Indeed, high energy costs are detrimental for the competitiveness of European and Greek manufacturing in competing U.S. and Chinese trading partners.

1. Μακροοικονομικό Περιβάλλον και Προοπτικές

1.1. Διεθνείς και ευρωπαϊκές εξελίξεις

Η παγκόσμια δραστηριότητα και το παγκόσμιο εμπόριο ενισχύθηκαν κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους, κυρίως λόγω των εξαγωγών του τεχνολογικού τομέα από ασιατικές χώρες. Οι προηγμένες οικονομίες, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ιαπωνίας, έχουν παρουσιάσει σημάδια επιβράδυνσης της ανάπτυξης λόγω της συγκρατημένης κατανάλωσης και των προσωρινών διαταραχών της προσφοράς, με εξαίρεση την Ευρώπη που έδειξε σημάδια ανάκαμψης κυρίως λόγω της βελτίωσης της δραστηριότητας στον τομέα των υπηρεσιών. Αντίθετα, οι αναδυόμενες αγορές, ιδίως στην Ασία, σημειώνουν καλύτερες επιδόσεις, λόγω της ισχυρής εγχώριας κατανάλωσης και των ισχυρών επιδόσεων στον τομέα των εξαγωγών. Η κινέζικη οικονομία χαρακτηρίζεται από συγκράτηση της δυναμικής της, σχετιζόμενη μεταξύ άλλων με προβλήματα στην αγορά ακινήτων.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το ΔΝΤ διατηρεί σταθερή την πρόβλεψη του για την παγκόσμια ανάπτυξη στο 3,2% το 2024 και ελαφρώς αυξημένη στο 3,3% το 2025 (από 3,2% στις προβλέψεις του Απριλίου). Η αντιμετώπιση του πληθωρισμού παραμένει μια σημαντική πρόκληση, καθώς η δυναμική αποκλιμάκωσης του παγκόσμιου πληθωρισμού ενδέχεται να εξασθενήσει, ιδίως λόγω του επίμονα υψηλού πληθωρισμού στον τομέα των υπηρεσιών. Αυτό περιπλέκει τις προσπάθειες σταθεροποίησης των τιμών και προσαρμογής της νομισματικής πολιτικής των κεντρικών τραπεζών, ενώ αυξάνεται ο κίνδυνος διατήρησης των σχετικά υψηλών επιτοκίων. Η ομαλοποίηση της νομισματικής πολιτικής προς την κατεύθυνση χαλάρωσης καθυστερεί σε ορισμένες περιοχές λόγω της αβεβαιότητας ως προς την υποχώρηση του πληθωρισμού, ενώ άρχισε αργότερα από ό,τι αναμενόταν στις Ηνωμένες Πολιτείες με την Ομοσπονδιακή Τράπεζα (US Federal Reserve) να μειώνει το βασικό επιτόκιο αναχρηματοδότησης (Fed funds rate) κατά 50 μ.β. στις 18 Σεπτεμβρίου. Ενώ οι παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές συνθήκες παραμένουν ευνοϊκές, η διατήρηση αυξημένων μακροπρόθεσμων αποδόσεων κρατικών τίτλων θα μπορούσε να ασκήσει πρόσθετη πίεση στη δημοσιονομική πειθαρχία σε ορισμένες χώρες, λόγω της αδυναμίας συγκράτησης των δαπανών ή αύξησης των φόρων. Ταυτόχρονα, ορισμένες κεντρικές τράπεζες στις αναδυόμενες οικονομίες παραμένουν επιφυλακτικές όσον αφορά τη μείωση των επιτοκίων λόγω των εξωτερικών κινδύνων που προκαλούνται από τις μεταβολές στις διαφορές των επιτοκίων και τη σχετική υποτίμηση των νομισμάτων των οικονομιών αυτών έναντι του δολαρίου.

Διεθνές Μακροοικονομικό Περιβάλλον και Προοπτικές

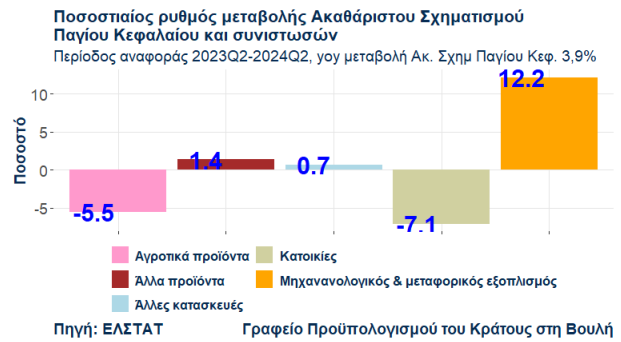
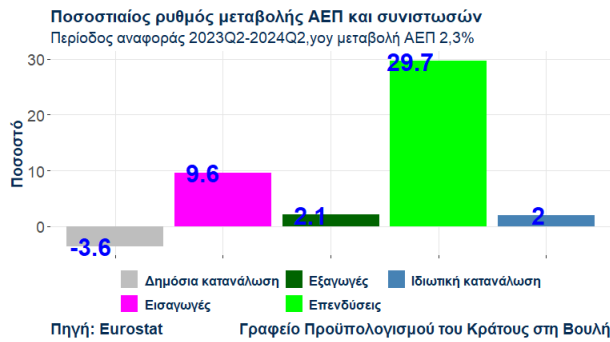
Ο υψηλός πληθωρισμός, ιδιαίτερα στις υπηρεσίες, περιπλέκει τη νομισματική πολιτική, δημιουργώντας αυξημένη αβεβαιότητα σχετικά με τον ρυθμό ομαλοποίησης της νομισματικής πολιτικής μετά από την παρατεταμένη περίοδο νομισματικής σύσφιξης των τελευταίων ετών. Ταυτόχρονα, οι αυξανόμενες γεωπολιτικές και εμπορικές εντάσεις εντείνουν περαιτέρω την αβεβαιότητα για την πορεία του πληθωρισμού. Η εκλογική αναμέτρηση στις Ηνωμένες Πολιτείες προκαλεί αβεβαιότητα σε σχέση με ενδεχόμενες αλλαγές της εμπορικής και βιομηχανικής πολιτικής έναντι των εμπορικών της εταίρων, και ο κλάδος της μεταποίησης χαρακτηρίζεται από αρνητικά σημάδια. Στην Ευρωζώνη, παρά τις σε γενικές γραμμές καλές συνθήκες στην αγορά εργασίας, η μεταποίηση ειδικά στη Γερμανία εμφανίζει προβλήματα. Η ανάγκη βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ, έναντι των Η.Π.Α. και της Κίνας, που αναδεικνύει η πρόσφατη έκθεση του Μάριο Ντράγκι απαιτεί γρήγορες και καθοριστικές αποφάσεις για ένα ισχυρό πλαίσιο συνεργασίας και επενδύσεων σε καινοτομία, άμυνα και ενεργειακή αυτονομία από τις μεγάλες οικονομίες της ΕΕ.

1.2. Εγχώριες εξελίξεις

ΑΕΠ και συνιστώσες

Η ελληνική οικονομία συνεχίζει την ανοδική της πορεία επιτυγχάνοντας κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 τον υψηλότερο ρυθμό μεγέθυνσης από τα μέσα του προηγούμενου έτους. Σύμφωνα με τα **προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ** για το δεύτερο τρίμηνο του 2024 το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) παρουσίασε αύξηση 2,3% σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2023 (**έναντι αύξησης κατά 0,6% στην Ευρωζώνη**). Η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας, για το δεύτερο τρίμηνο του 2024 σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2023, οφείλεται στην αύξηση των επενδύσεων (29,7%), στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης (2,0%) που εξακολουθεί να παρουσιάζει ανθεκτικότητα και στην αύξηση των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών (2,1% συνολικά, 2,8% για υπηρεσίες και 2,0% για αγαθά). **Η μεγάλη αύξηση των επενδύσεων οφείλεται, για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο, κατά κύριο λόγο στην αύξηση των αποθεμάτων - σε τρέχουσες τιμές 80,02% - που είναι και η πιο ευμετάβλητη συνιστώσα του ΑΕΠ.**¹ Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου που προσθέτουν στο παραγωγικό δυναμικό της οικονομίας αυξήθηκαν κατά 3,9%. Αρνητική ήταν η συμβολή της δημόσιας κατανάλωσης (-3,6%) και των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών (αύξηση 9,6% συνολικά, 6,9% για υπηρεσίες και 10,5% για αγαθά).

¹ Η πραγματική αύξηση των αποθεμάτων δεν είναι ακόμη διαθέσιμη από την ΕΛΣΤΑΤ.

Η αύξηση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου οφείλεται αφενός στην αυξημένη δαπάνη για μηχανολογικό και μεταφορικό εξοπλισμό κατά 12,2% (13,4% ο μεταφορικός εξοπλισμός, 2,1% ο εξοπλισμός τεχνολογίας πληροφορικής και επικοινωνίας και 16,3% ο μηχανολογικός εξοπλισμός και οπτικά συστήματα) και αφετέρου στην αύξηση των δαπανών για άλλα προϊόντα 1,4% (που αφορά δαπάνες για προϊόντα πνευματικής ιδιοκτησίας). Θετική ήταν επίσης η συμβολή της κατηγορίας άλλες κατασκευές (κτίρια και δομές πλην κατοικιών) κατά 0,7%, ενώ αρνητική ήταν η συνεισφορά της κατηγορίας αγροτικά προϊόντα κατά -5,5% και της κατηγορίας κατοικίες κατά -7,1%.

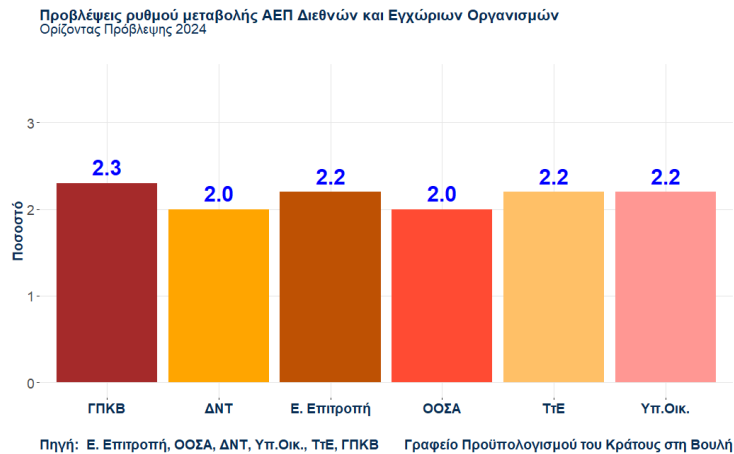
Η ανοδική πορεία των επενδύσεων αποτυπώνεται και στην “Έρευνα Επενδύσεων” της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) για το 2023.² Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, το ποσοστό των ελληνικών επιχειρήσεων που δηλώνουν ότι θα αυξήσουν τις δαπάνες τους για επενδύσεις (σε σχέση με το προηγούμενο έτος) είναι 22,5%, σημαντικά υψηλότερο από τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο (14,2%). Οι επενδύσεις στην Ελλάδα επικεντρώνονται κυρίως σε μηχανήματα και μηχανολογικό εξοπλισμό (44,3%), σε γη, κτήρια και υποδομές (22,7%) και σε δραστηριότητες λογισμικού, δεδομένων, δικτύων πληροφορικής και ιστότοπου (16,8%). Τέλος, σύμφωνα πάντα με τη συγκεκριμένη έρευνα, τα βασικότερα εμπόδια στην πραγματοποίηση επενδύσεων από τις ελληνικές επιχειρήσεις είναι το ενεργειακό κόστος, οι δυσκολίες εύρεσης εργατικού δυναμικού με τις κατάλληλες δεξιότητες και η αβεβαιότητα για το μέλλον.

² Η ετήσια Έρευνα της ΕΤΕπ για τις επενδύσεις και τη χρηματοδότηση επενδύσεων (EIBIS) είναι μια πανευρωπαϊκή έρευνα που συγκεντρώνει ποιοτικές και ποσοτικές πληροφορίες σχετικά με τις επενδυτικές δραστηριότητες των μικρομεσαίων και μεγαλύτερων επιχειρήσεων, τις χρηματοδοτικές τους ανάγκες και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν. Η έρευνα καλύπτει περίπου 12.000 επιχειρήσεις στην ΕΕ-27 και 800 επιχειρήσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες. Καλύπτει ένα ευρύ φάσμα ερωτήσεων σχετικά με τις εταιρικές επενδύσεις και τη χρηματοδότηση επενδύσεων.

Προβλέψεις ΑΕΠ για το 2024 και 2025

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις [Εαρινές Προβλέψεις](#) για την Ελλάδα εκτιμούσε μεγέθυνση 2,2% για το 2024 και 2,3% για το 2025, ενώ το [ΔΝΤ](#) (Απρίλιος 2024) εκτιμά μεγέθυνση 2,0% για το 2024 και 1,9% για το 2025. Ο [ΟΟΣΑ](#) εκτιμά ανάπτυξη 2,0% για το 2024 και 2,5% για το 2025. Οι προβλέψεις των τριών οργανισμών βρίσκονται αρκετά κοντά μεταξύ τους όπως φαίνεται και από το παρακάτω διάγραμμα.

Το Υπουργείο Οικονομικών στο νέο [Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Διαρθρωτικό Σχέδιο](#) για το 2024 εκτιμά μεγέθυνση 2,2% για το 2024 και 2,3% για το 2025, υιοθετώντας τις εκτιμήσεις της Επιτροπής όπως δημοσιεύθηκαν στις εαρινές της προβλέψεις. Η [Τράπεζα της Ελλάδος](#) εκτιμά τον ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ στο 2,2% για το 2024 και στο 2,5% για το 2025. Η βασική εκτίμηση του Γραφείου, για τον ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ για το 2024 διαμορφώνεται στο 2,3%, αναθεωρημένη ελαφρώς προς τα κάτω σε σχέση με την εκτίμηση του 2,5% που δημοσιεύθηκε στην έκθεση του Ιουνίου. Η χαμηλότερη εκτίμηση οφείλεται κατά κύριο λόγο στην πρόβλεψη για επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης από το 2,2% στο 1,7% συνολικά για το 2024. Σημειώνουμε ότι η ανάλυση ευαισθησίας της πρόβλεψης δημιουργεί ένα εύρος γύρω από τη βασική τιμή του 2,3% μεταξύ 2,1% και 2,7%.³ Μια σειρά παραγόντων μπορούν να επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά τις εκτιμήσεις του Γραφείου για την πορεία της ελληνικής οικονομίας. Παραθέτουμε μόνο εκείνους τους παράγοντες που θεωρούμε ότι έχουν διαφοροποιηθεί σε σχέση με την προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση, και εφόσον πραγματοποιηθούν, ενδέχεται να έχουν σημαντική επίδραση στις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας.

³ Η εκτίμηση του Γραφείου για τον ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ παράγεται με το μακρο-οικονομετρικό υπόδειγμα NIGEM.

Ελληνική οικονομία: θετικές προοπτικές

- Οι πρόσφατες αναβαθμίσεις των τεσσάρων ελληνικών τραπεζών που αντανακλούν τη σημαντική βελτίωση των προοπτικών του ελληνικού τραπεζικού κλάδου, όπως και η δημιουργία του πέμπτου τραπεζικού πόλου με την πρόσφατη συγχώνευση της τράπεζας Αττικής και Παγκρήτιας αναμένεται να ενισχύσει τον ανταγωνισμό στον κλάδο με ευνοϊκές συνέπειες στο εύρος και κόστος χρηματοδότησης της οικονομίας. Σε θετική κατεύθυνση κινείται και η επιτυχημένη πρόσφατη διάθεση μετοχών (placement) της Εθνικής Τράπεζας.
- Η πρόσφατη επιτάχυνση της διοχέτευσης των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, εφόσον αποκτήσει δυναμική, αναμένεται να τονώσει τις επενδυτικές δαπάνες, την παραγωγικότητα και τον ρυθμό της ανάπτυξης του ΑΕΠ.
- Οι θετικοί ρυθμοί αύξησης των τουριστικών εσόδων που καταγράφονται για την περίοδο Ιανουαρίου–Ιουλίου 2024, εφόσον διατηρηθούν, θα ενισχύσουν τη συνολική οικονομική δραστηριότητα, και τα δημόσια έσοδα, πέρα του αναμενομένου.
- Η υλοποίηση των μέτρων που ανακοινώθηκαν στην ΔΕΘ σχετικά με την αύξηση της προσφοράς διαθέσιμων κατοικιών ενδέχεται να λειτουργήσει ανασχετικά στην αυξητική τάση του κόστους στέγασης και να ενισχύσουν έτσι την αγοραστική δύναμη των εισοδημάτων. Προς αυτή την κατεύθυνση, αναμένεται να επιδράσει θετικά η άρση του δίμηνου χρονικού περιορισμού για την υπογραφή συμβολαίου αγοράς κατοικίας που υπήρχε μέχρι τώρα ('Σπίτι μου Ι').
- Η καλύτερη του αναμενομένου εκτέλεση του Προϋπολογισμού ενδέχεται να οδηγήσει σε πρωτογενές πλεόνασμα που θα υπερβεί τον στόχο του 2,1%, ευνοώντας την ταχύτερη αποκλιμάκωση του δημόσιου χρέους της χώρας.
- Το νέο νομοσχέδιο του Υπουργείου Οικονομικών που εισάγει κίνητρα για συγχωνεύσεις και εξαγορές, εφόσον υιοθετηθούν από ικανό αριθμό επιχειρήσεων, δημιουργεί προϋποθέσεις για επίτευξη οικονομικών κλίμακας που ευνοούν την παραγωγικότητα, τα οφέλη της οποίας θα ήταν σημαντικό να περάσουν και στους καταναλωτές.

Ελληνική οικονομία: αρνητικές προοπτικές

- Η μικρή αναζωπύρωση του πληθωρισμού και η πίεση στο κόστος στέγασης ενδέχεται να οδηγήσουν, βραχυπρόθεσμα, σε μικρή επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης.
- Σε μεσο- ή μακρο-πρόθεσμο ορίζοντα, παράγοντες που εμπίπτουν στο ευρύτερο πλαίσιο Περιβάλλον-Κοινωνία αποτελούν επιπρόσθετες πηγές αβεβαιότητας για τη χώρα. Ποιότητα περιβάλλοντος, πυρκαγιές και υδάτινοι πόροι, και δημογραφικό θα πρέπει να λάβουν ιδιαίτερης προσοχής, καθώς επηρεάζουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η οικονομική και επιχειρηματική δραστηριότητα.
- Το δομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ευρώπη συνολικά με το υψηλότερο κόστος της ενέργειας σε σύγκριση με τους βασικούς εμπορικούς εταίρους, που ανέδειξε η πρόσφατη έκθεση του Μάριο Ντράγκι, αντανακλάται και στην ελληνική βιομηχανία με δυσμενείς συνέπειες για την ανταγωνιστικότητα, τις επενδύσεις και τον πληθωρισμό.
- Οι γραφειοκρατικές και διοικητικές καθυστερήσεις θέτουν εμπόδια στην γρήγορη υλοποίηση των νομοθετημένων μεταρρυθμίσεων, δυσκολεύοντας την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

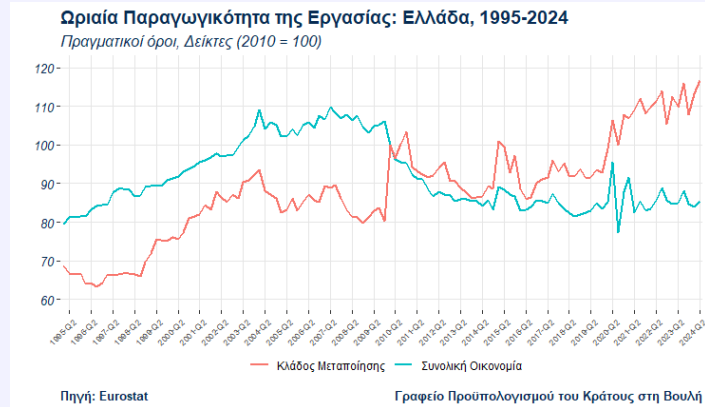
Πλαίσιο Α: Η Ανάκαμψη της Ελληνικής Μεταποίησης

Η μεταποίηση είναι ο μόνος κλάδος οικονομικής δραστηριότητας (σε μονοψήφιο επίπεδο NACE Rev. 2) της ελληνικής οικονομίας που η παραγωγικότητα της εργασίας^a έχει επιστρέψει και μάλιστα υπερβεί το επίπεδό της πριν την τριπλή κρίση (οικονομική, χρέους και τραπεζική) που έπληξε τη χώρα μας το 2010.

Συγκεκριμένα, η παραγωγικότητα της εργασίας στο συγκεκριμένο κλάδο έχει αυξηθεί κατά 43,6% από το α' τρίμηνο του 2009 στο β' τρίμηνο του 2024, την ώρα που στο σύνολο της οικονομίας, έχει μεν ανακάμψει από το β' τρίμηνο του 2019 στο β' τρίμηνο του 2024, δεν έχει ωστόσο επανέλθει στο προ κρίσης επίπεδο. Η επίδοση του κλάδου της μεταποίησης οφείλεται τόσο στην αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του προϊόντος όσο και στη μείωση των ωρών εργασίας στο συγκεκριμένο κλάδο.^b

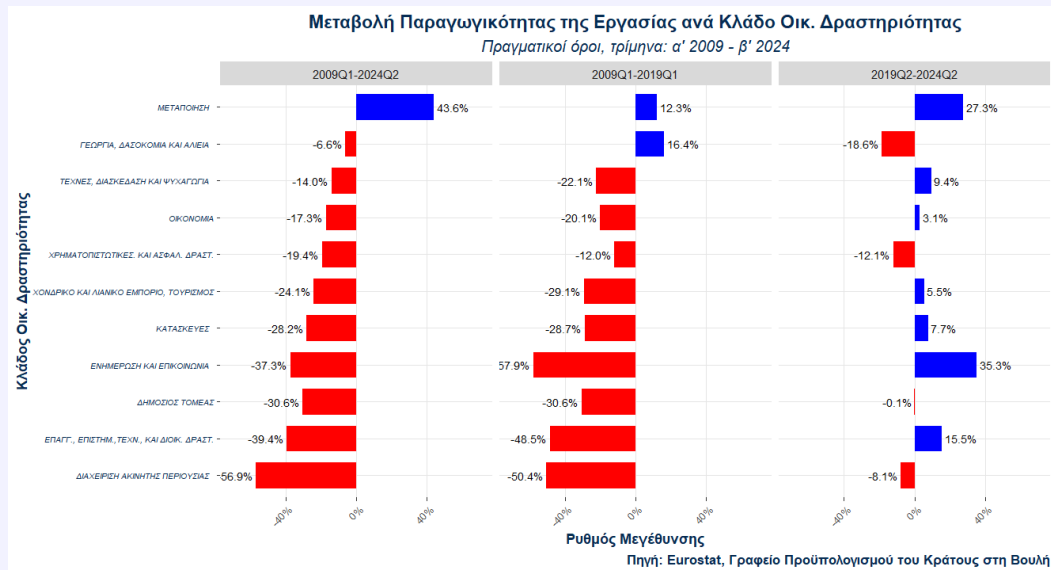
Η οικονομική κρίση του 2010 μείωσε σημαντικά την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του παραγόμενου προϊόντος (ΑΠΑ) σε όλους του κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, πλην εκείνου της γεωργίας, δασοκομίας και αλιείας. Συγκεκριμένα, στο σύνολο της οικονομίας η ΑΠΑ μειώθηκε κατά

24% (από το 1ο εξάμηνο του 2009 στο ίδιο εξάμηνο του 2019). Από το 2019 και μετά, η ΑΠΑ του παραγόμενου προϊόντος έχει αρχίσει να ανακάμπτει τόσο για το σύνολο της οικονομίας (αύξηση κατά 4,9% από το β' τρίμηνο του 2019 στο β' τρίμηνο του 2024) όσο και για τους επιμέρους κλάδους. Ωστόσο, σύμφωνα με τα [τριμηνιαία στοιχεία της Eurostat](#), ο κλάδος της μεταποίησης είναι ο μόνος κλάδος της ελληνικής οικονομίας (μαζί με αυτόν της γεωργίας, υλοτομίας και αλιείας) στον οποίο η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του παραγόμενου προϊόντος έχει αυξηθεί σε σχέση με το επίπεδο της πριν την κρίση

Ο Κλάδος της μεταποίησης προσφέρει το 10,4% της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της οικονομίας (β' Τρίμηνο 2024), ποσοστό αυξημένο σε σχέση με τα προ κρίσης επίπεδα (8,6% το β' Τρίμηνο του 2009).

(αύξηση κατά 8,9% από το α' τρίμηνο του 2009 στο β' τρίμηνο του 2024).

Πίνακας 1: Μεταβολή (%) της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας Προϊόντος (Πραγματικοί Όροι)

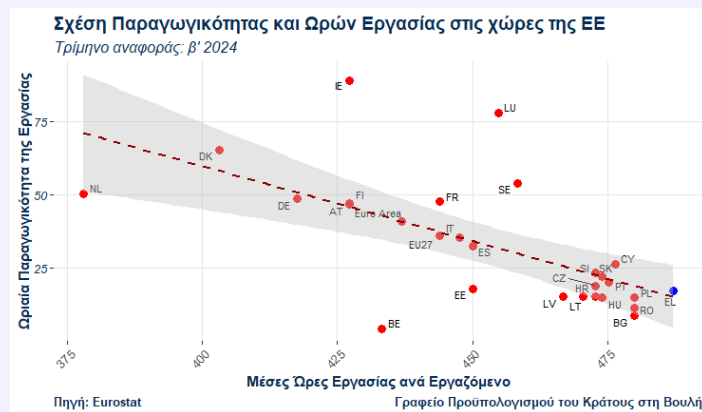
Κλάδος Οικονομικής Δραστηριότητας	Μεταβολή 2009Q1 - 2019Q1	Μεταβολή 2019Q2-2024Q2	Μεταβολή 2009Q1-2024Q2
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	-24.0%	4.9%	-19.0%
ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	19.3%	-10.4%	9.3%
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	-20.3%	32.5%	8.9%
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	-66.8%	32.5%	-57.1%
ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	-22.5%	0.0%	-21.7%
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	-52.6%	41.8%	-28.0%
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ. ΚΑΙ ΑΣΦΑΛ. ΔΡΑΣΤ.	-28.8%	-7.3%	-32.3%
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	-1.7%	-5.9%	-7.1%
ΕΠΑΓΓ., ΕΠΙΣΤΗΜ., ΤΕΧΝ., ΚΑΙ ΔΙΟΙΚ. ΔΡΑΣΤ.	-41.2%	22.1%	-26.1%
ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	-31.3%	2.7%	-27.9%
ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	-45.3%	4.6%	-42.3%

Πηγή: Eurostat.

Η καλή αυτή επίδοση του κλάδου της μεταποίησης μπορεί να αποδοθεί σε διάφορες αιτίες. Μία βασική

αιτία είναι ο εξαγωγικός χαρακτήρας του κλάδου, καθώς σε αυτόν ανήκει το 29,3% των εξαγωγικών επιχειρήσεων της χώρας καλύπτοντας το 68,1% των συνολικών εξαγωγών της Ελλάδας ([Στοιχεία για το 2022, Eurostat](#)). Οι εξαγωγικές μεταποιητικές επιχειρήσεις έχουν αυξημένη παραγωγικότητα εργασίας λόγω του υψηλότερου ανταγωνισμού που αντιμετωπίζουν στις διεθνείς αγορές προϊόντων. Ο διεθνής ανταγωνισμός δημιουργεί αυξημένα κίνητρα καινοτομίας, και συγκράτησης του κόστους, ενισχύοντας έτσι την παραγωγικότητα. Μια άλλη αιτία, είναι το υψηλό επίπεδο επενδύσεων που έχει διοχετευτεί στον κλάδο της μεταποίησης από το ΤΑΑ. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, οι επενδύσεις στον κλάδο της μεταποίησης αυξήθηκαν σημαντικά την περίοδο 2021-2022, λόγω των εισροών από το ΤΑΑ, οδηγώντας σε αύξηση της προστιθέμενης αξίας του κλάδου κατά 5,5% το 2021 και περαιτέρω 7% το 2022.^c Ο σημαντικός ρόλος των επενδύσεων αποτυπώνεται και στην [“Έρευνα Επενδύσεων” της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων \(ΕΤΕπ\)](#) για το 2023. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, το ποσοστό των ελληνικών επιχειρήσεων στον κλάδο της μεταποίησης που δηλώνουν ότι θα αυξήσουν τις δαπάνες για επενδύσεις (σε σχέση με το προηγούμενο έτος) είναι 19,0%, υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (15,0%). Οι επενδύσεις στην ελληνική μεταποίηση επικεντρώνονται κυρίως σε μηχανήματα και μηχανολογικό εξοπλισμό (60,7%), καθώς και σε γη, κτήρια και υποδομές (20,4%). Σημαντικός παράγοντας ακόμα είναι οι δαπάνες σε έρευνα και ανάπτυξη οι οποίες είναι υπερδιπλάσιες (ως ποσοστό της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας) στο συγκεκριμένο κλάδο σε σχέση με το σύνολο της οικονομίας: 10,8% έναντι 3,1% το 2021.^d

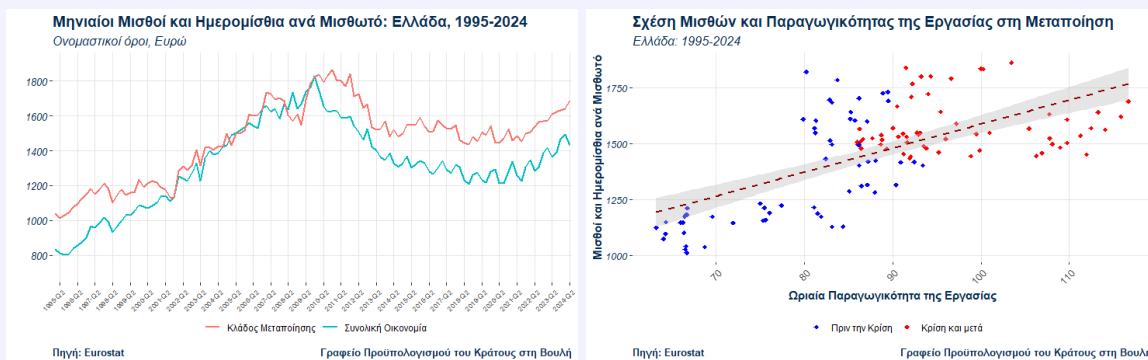
Όσον αφορά τις ώρες εργασίας, ορισμένοι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας παρουσίασαν αύξηση ενώ άλλοι μείωση κατά την περίοδο 2009-2024. Σύμφωνα με τα [τριμηνιαία στοιχεία της Eurostat](#), ο μεταποιητικός τομέας σημείωσε τη δεύτερη μεγαλύτερη μείωση (μετά από αυτόν των κατασκευών), ίση με 24,2%, δεκαπλάσια από την αντίστοιχη μείωση

στο σύνολο της οικονομίας (2,1%).^e

Γενικά, οι πολλές ώρες εργασίας συνδέονται με χαμηλότερα ωριαία ποσοστά παραγωγικότητας. Οι Έλληνες απασχολούμενοι εργάζονται τις περισσότερες ώρες στην ΕΕ, με τη χώρα να έχει αρκετά χαμηλή ωριαία παραγωγικότητα της εργασίας (9η χαμηλότερη στην ΕΕ και αρκετά χαμηλότερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο). Η μείωση των ωρών απασχόλησης στον κλάδο της μεταποίησης σε συνδυασμό με την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας επιβεβαιώνει την παραπάνω εικόνα.

Η υψηλή παραγωγικότητα της εργασίας στον τομέα της μεταποίησης αντανακλάται και στους μισθούς. Όπως είχαμε επισημάνει και στην [έκθεση του Γραφείου τον Ιούνιο](#) (Ενότητα 1, σελ. 22-23) η παραγωγικότητα της εργασίας συνδέεται θετικά με τους μισθούς. Η θετική αυτή σχέση είναι αρκετά ισχυρή και στον κλάδο της μεταποίησης. Έτσι, ο μέσος μισθός στον κλάδο της μεταποίησης είναι συστηματικά υψηλότερος από τον μέσο μισθό στο σύνολο της οικονομίας. Το γεγονός αυτό παγιώθηκε και μάλιστα ενισχύθηκε από την κρίση του 2010 και μετά.

Συνοψίζοντας, η μεταποίηση είναι ο μόνος κλάδος της ελληνικής οικονομίας που η παραγωγικότητα της εργασίας όχι μόνο έχει ανακάμψει αλλά μάλιστα υπερβεί το προ-κρίσης επίπεδό της. Αυτό οφείλεται σε διάφορες αιτίες και παράγοντες, όπως ο έντονος εξαγωγικός χαρακτήρας του κλάδου, η απορρόφηση σημαντικών επενδύσεων από το ΤΑΑ, οι δαπάνες σε έρευνα και ανάπτυξη σε συνδυασμό με τις λιγότερες ώρες εργασίας. Η περαιτέρω ανάλυση του κλάδου της μεταποίησης, και ιδιαίτερα του επιτυχημένου παραγωγικού μοντέλου που αναδεικνύει τα οφέλη της καινοτομίας και της εξωστρέφειας, μπορεί να προσφέρει χρήσιμα συμπεράσματα και μαθήματα τόσο για τον πρωτογενή τομέα όσο και αυτόν των υπηρεσιών ώστε η χώρα να ενισχύσει και άλλους τομείς που παράγουν υψηλή προστιθέμενη αξία για το

σύνολο της ελληνικής οικονομίας.

^aΟρίζεται ως η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του παραγόμενου προϊόντος προς τον αριθμό των ωρών εργασίας των απασχολούμενων

^bΠηγή: Τριμηνιαία στοιχεία της Eurostat (για ακαθάριστη προστιθέμενη αξία και ώρες απασχόλησης) και υπολογισμοί ΓΠΚΒ.

^cΤράπεζα της Ελλάδος (Ετήσιες Εκθέσεις Διοικητή 2021, 2022)

^dΕθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Δαπάνες E&A ανά οικονομική δραστηριότητα επιχείρησης (BES) και Eurostat.

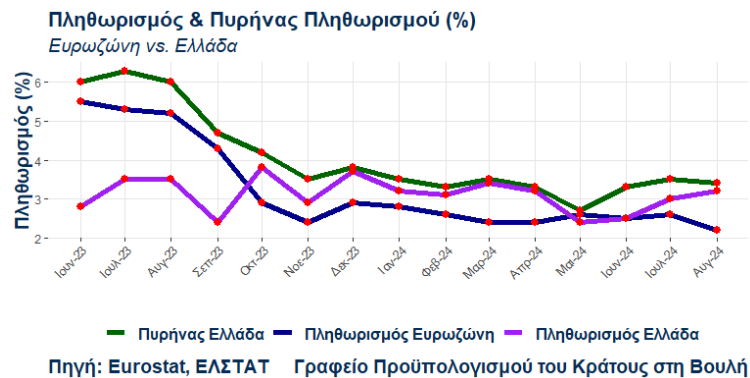
^eΣημειώνουμε πως ο τομέας της γεωργίας, δασοκομίας και αλιείας, ο μόνος κλάδος που σημείωσε αύξηση στην προστιθέμενη αξία πέραν από αυτόν της μεταποίησης, σημείωσε αύξηση στις ώρες εργασίας.

Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός κατά τους μήνες Ιούλιο-Αύγουστο παρουσίασε σημάδια ανθεκτικότητας παρά την ισχυρή διαφαινόμενη τάση επιστροφής στον στόχο του 2,0%, από την άνοιξη του τρέχοντος έτους, που ενίσχυσε την προσδοκία, ύστερα και από την πρώτη μείωση των βασικών επιτοκίων από την ΕΚΤ, για την σταδιακή απόσυρση της νομισματικής σύσφιξης⁴. Ο πληθωρισμός (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) ανήλθε τον Αύγουστο του 2024 στο 3,2% σύμφωνα με τα στοιχεία της **ΕΛΣΤΑΤ**, μειωμένος σε σχέση με τον Αύγουστο του 2023 (3,5%) και ελαφρώς αυξημένος σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (3,0%). Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι ο **πληθωρισμός τροφίμων** (περιλαμβανομένων καπνού και αλκοόλ) έχει υποχωρήσει στο 2,0% τον Αύγουστο και συνεχίζει να βρίσκεται, από τον Μάιο του 2024, κάτω από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο (2,3%), παρά την ανοδική του πορεία τους δύο τελευταίους μήνες.

Ο **πυρήνας** του πληθωρισμού (δεν περιλαμβάνει την ενέργεια και τα μη επεξεργασμένα τρόφιμα), διαμορφώθηκε στο 3,4% τον Αύγουστο του 2024, σημαντικά μειωμένος σε σχέση με τον Αύγουστο του προηγούμενου έτους (6,0%) και οριακά σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (3,5%). Στην Ευρωζώνη, τον Αύγουστο, ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 2,2% ενώ ο

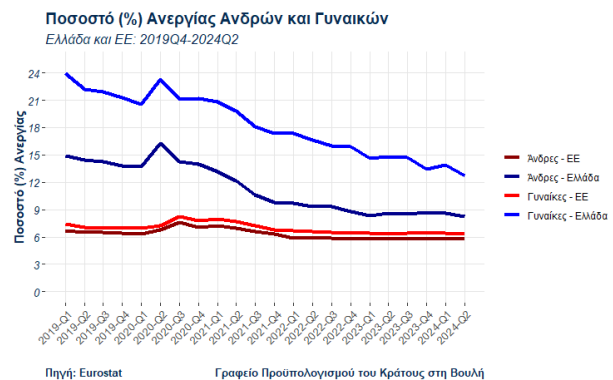
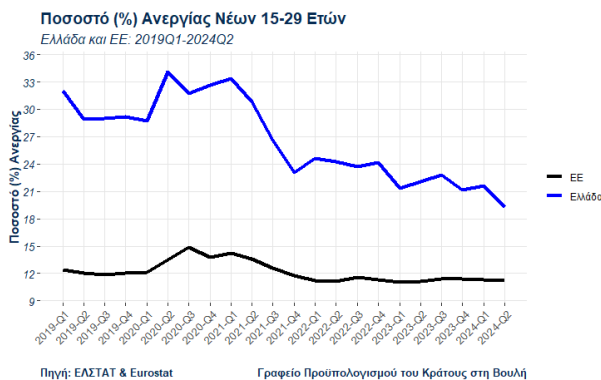
πυρήνας του πληθωρισμού διαμορφώθηκε στο 2,8%. Η σταδιακή αποκλιμάκωση ξεκίνησε από τον Οκτώβριο του 2022 και επιταχύνθηκε τους τελευταίους μήνες του 2023 ως αποτέλεσμα της πτώσης των τιμών της ενέργειας. Όμως, ο πυρήνας του πληθωρισμού παρουσιάζει μεγαλύτερη ανθεκτικότητα.

⁴Το βασικό **επιτόκιο πολιτικής** της ΕΚΤ αυξήθηκε σταδιακά από 0,5% στις 27/7/2022 σε 1,25% στις 14/9/2022 και μέχρι τις 20/9/2023 είχε ανέλθει στο 4,0%. Ωστόσο, με τις αποφάσεις στις δυο τελευταίες συνεδριάσεις του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ (12/6/2024 και 12/9/2024) το επιτόκιο αυτό μειώθηκε διαδοχικά κατά 25 μονάδες βάσης και διαμορφώνεται από την 18/9/2024 στο 3,5%.

Αγορά Εργασίας

Με βάση τα τριμηνιαία **εποχικά διορθωμένα στοιχεία της Eurostat**,⁵ η συμμετοχή στην αγορά εργασίας το β' τρίμηνο του 2024 ανήλθε σε 61,1%, ποσοστό αυξημένο σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο το 2023 (60,5%).⁶ Θετική εξέλιξη αποτελεί η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας κατά τον τελευταίο χρόνο (από 53,1% το β' τρίμηνο του 2023 σε 53,5% το β' τρίμηνο του 2024), αν και συνεχίζει να υστερεί σημαντικά από αυτήν των ανδρών (68,2% και 69,0% το β' τρίμηνο του 2023 και 2024, αντίστοιχα). Η συμμετοχή ωστόσο των νέων 15-29 ετών στην αγορά εργασίας μειώθηκε ελαφρώς τον τελευταίο χρόνο (από 45,1% το β' τρίμηνο του 2023 σε 44,6% το β' τρίμηνο του 2024).

Η ανεργία σημείωσε μείωση το τελευταίο τρίμηνο (β' τρίμηνο του 2024). Σύμφωνα με τα τριμηνιαία **στοιχεία της Eurostat**, το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας το β' τρίμηνο του 2024 ανήλθε σε 10,2% έναντι 11,4% το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.⁷ Ο αριθμός των ανέργων το β' τρίμηνο του 2024 ανήλθε σε 485 χιλιάδες άτομα, μειωμένος κατά 52 χιλιάδες άτομα σε σχέση με το 2ο τρίμηνο του 2023 (μείωση 9,7%).

Παρότι οι γυναίκες συνεχίζουν να παρουσιάζουν σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας από τους άνδρες (12,7% και 8,2% το β' τρίμηνο του 2024, αντίστοιχα), σημειώθηκε μικρή βελτίωση το τελευταίο έτος: η διαφορά ποσοστού ανεργίας μεταξύ ανδρών-γυναικών μειώθηκε από τις 6,2 ποσοστιαίες μονάδες (β' τρίμηνο 2023) σε 4,5 (β' τρίμηνο 2024). Η ανεργία των νέων 15-29 ετών μειώθηκε σε 19,2% το β' τρίμηνο του 2024 έναντι 22,1% το β' ο τρίμηνο του 2023.

Με βάση τα τριμηνιαία **εποχικά διορθωμένα στοιχεία της Eurostat**, το σύνολο των απασχολούμενων το β'

⁵ Τα στοιχεία που παρατίθενται για το γενικό πληθυσμό σε αυτήν την ενότητα αφορούν ανθρώπους 15-74 ετών.

⁶ Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας ορίζεται ως ο λόγος του εργατικού δυναμικού (= άνεργοι + απασχολούμενοι) προς τον πληθυσμό της χώρας.

⁷ Το ποσοστό ανεργίας ορίζεται ως ο λόγος των ανέργων προς το εργατικό δυναμικό (= άνεργοι + απασχολούμενοι).

τρίμηνο του 2024 ανήλθε σε 4,27 εκατομμύρια άτομα, αριθμός αυξημένος κατά 87 χιλιάδες άτομα σε σχέση με το β' τρίμηνο του 2023 (αύξηση 2,1%).

Σύμφωνα με τα τριμηνιαία [στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ ανά τύπο απασχόλησης](#), η αύξηση στην απασχόληση προήλθε από τις θέσεις πλήρους απασχόλησης οι οποίες, το β' τρίμηνο του 2024, σημείωσαν αύξηση κατά 3,1% σε σχέση με ίδιο τρίμηνο του 2023 με τις θέσεις μερικής απασχόλησης να σημειώνουν μείωση (9,2%). Ως εκ τούτου και σύμφωνα με τα [στοιχεία της Eurostat](#), η μερική απασχόληση κατά το β' τρίμηνο του 2024, διαμορφώθηκε στο 6,5% του συνόλου της απασχόλησης (έναντι 7,3% στο 2ο τρίμηνο του 2023) ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕ είναι 18,7% (έναντι 18,6% στο β' τρίμηνο του 2023). Σύμφωνα με τα [στοιχεία του ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ⁸](#), το ισοζύγιο ροών νέων θέσεων εργασίας (προσλήψεις μείον απολύσεις) για το α' εξάμηνο του 2024 ήταν θετικό και ανήλθε στις 339.208 θέσεις εργασίας, αυξημένο κατά 11,3% σε σχέση με το ισοζύγιο του 1ου εξαμήνου του 2023. Πιο συγκεκριμένα, το α' εξάμηνο του 2024 σημειώθηκαν 1.714.189 προσλήψεις με το 55,4% να είναι πλήρους απασχόλησης και οι υπόλοιπες μερικής ή εκ περιτροπής. Οι περισσότερες προσλήψεις σημειώθηκαν στον Κλάδο του Τουρισμού (Καταλύματα και Εστίαση), στο Λιανικό και Χονδρικό Εμπόριο και στη Βιομηχανία τροφίμων.

Σύμφωνα με τα [εποχικά διορθωμένα στοιχεία της Eurostat](#) ο αριθμός των κενών θέσεων εργασίας στο σύνολο της οικονομίας⁹ κατά το β' τρίμηνο του 2024 ανήλθε στις 53.814 θέσεις εργασίας, αυξημένος κατά 54,4% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023. Οι περισσότερες κενές θέσεις συναντώνται στον Κλάδο του Τουρισμού (16,4%), στο Δημόσιο Τομέα (Δημόσια Διοίκηση, Άμυνα και Κοινωνική Ασφάλιση) (14,6%) και στις Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες (13,7%).

Ο ολοένα αυξανόμενος αριθμός των κενών θέσεων εργασίας παρά το διαθέσιμο εργατικό δυναμικό που υποδηλώνει το επίπεδο της ανεργίας, καταδεικνύει την αναντιστοιχία ζητούμενων και προσφερόμενων δεξιοτήτων στην ελληνική αγορά εργασίας. Η αναντιστοιχία αυτή αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης της πρόσφατης έρευνας που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2024 από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ) σε συνεργασία με το

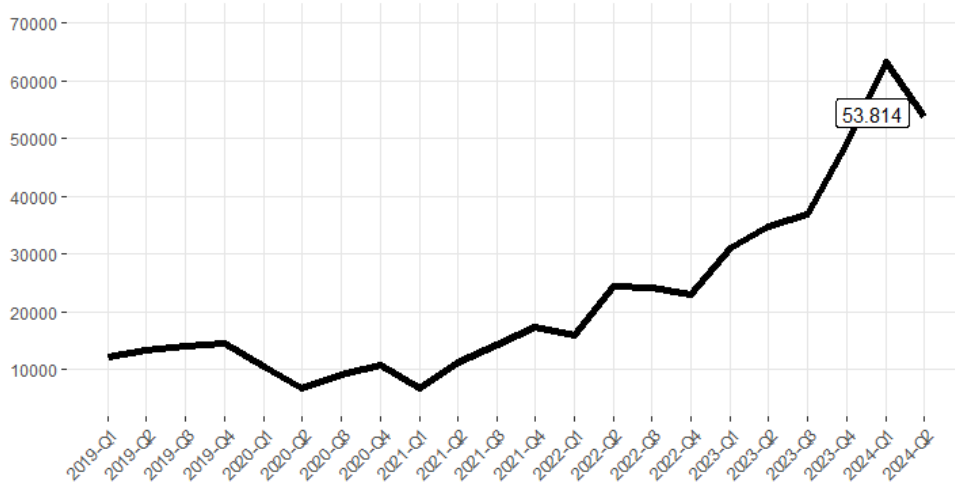
⁸ Τα δεδομένα του ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ αφορούν αποκλειστικά θέσεις εργασίας μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα.

⁹ Η Eurostat αντλεί τα στοιχεία από την Έρευνα Κενών Θέσεων Εργασίας της ΕΛΣΤΑΤ. Αφορούν τις κενές θέσεις εργασίας στο άμεσο μέλλον, δηλαδή τις κενές θέσεις που θα πρέπει να καλυφθούν σε διάστημα όχι μεγαλύτερο των τριών μηνών. Εξαιρούνται ο πρωτογενής τομέας και οι δραστηριότητες των νοικοκυριών.

Η θετική δυναμική της αγοράς εργασίας συνεχίζεται: η απασχόληση και η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό αυξήθηκαν. Ωστόσο, αρκετές θέσεις εργασίας παραμένουν κενές λόγω αναντιστοιχίας ζητούμενων και προσφερόμενων δεξιοτήτων.

Κενές θέσεις εργασίας

Ελλάδα: 2019Q1 - 2024Q2

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ & Eurostat

Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή (ΓΠΚΒ)

Σύνδεσμο Εξαγωγέων (ΣΕΒΕ).¹⁰ Τα βασικά ευρήματα της έρευνας, στην οποία συμμετείχαν συνολικά 1.600 επιχειρήσεις όλων των μεγεθών, μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

- **Νέες θέσεις λόγω ανάπτυξης:** Οι περισσότερες επιχειρήσεις (52,4%) αναζητούν προσωπικό για να καλύψουν τακτικές ανάγκες τους λόγω ανάπτυξης (είτε από την αύξηση των πωλήσεων είτε από την επέκτασή τους χάρη στην έγκριση χρηματοδοτήσεων) παρά για την κάλυψη προσωρινών/εποχικών αναγκών.
- **Δυσκολία εύρεσης κατάλληλου εργατικού δυναμικού:** Το 76,7% των επιχειρήσεων της έρευνας δήλωσε ότι αντιμετωπίζει δυσκολίες στην εύρεση κατάλληλου προσωπικού, με κύριους παράγοντες την απουσία κατάλληλων δεξιοτήτων ή προϋπηρεσίας και την έλλειψη ενδιαφέροντος από τους υποψηφίους.
- **Η ζήτηση επικεντρώνεται σε νέους εργαζόμενους:** Οι περισσότερες επιχειρήσεις εστιάζουν στην πρόσληψη προσωπικού με μικρή προϋπηρεσία (έως πέντε έτη), πιστοποιημένων γνώσεων (κατάρτιση, εξειδίκευση, εκπαίδευση), ανεξαρτήτως φύλου και προσφέρουν μισθό έως 1.500 ευρώ. Η ζήτηση δεν επικεντρώνεται σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο δεξιοτήτων: οι περισσότερες επιχειρήσεις (43,4%) αναζητούν επαγγελματίες υψηλής εξειδίκευσης με τη αναζήτηση ανειδίκευτων εργατών να ακολουθεί (26,6%).

¹⁰“Χαρτογράφηση αναγκών των επιχειρήσεων σε ανθρώπινο δυναμικό για το 2024”. [Εδώ](#) τα σχετικά αποτελέσματα.

- **Κίνητρα για νέους εργαζόμενους:** Το 52% των επιχειρήσεων αναφέρουν την απόκτηση εμπειρίας και το χτίσιμο του βιογραφικού ως το βασικότερο προσφερόμενο κίνητρο για να γίνουν ελκυστικές στην προσέλκυση προσωπικού. Το 44,5% των επιχειρήσεων θεωρεί τις αυξημένες απολαβές ως το επόμενο πιο βασικό κίνητρο.
- **Επαναπατριsmός νέων εργαζομένων:** Το 14,9% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι έχει προσλάβει άτομα που επαναπατρίστηκαν κατά την τελευταία τριετία, δείχνοντας μία μικρή τάση για σταδιακή επιστροφή Ελλήνων από το εξωτερικό.
- **Ο ρόλος της εκπαίδευσης και των μισθών:** Το 56,7% των επιχειρήσεων εκτιμούν ότι χρειάζεται καλύτερη και αποτελεσματικότερη σύνδεση εκπαιδευτικών φορέων και επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις εκτιμούν ότι παρεμβάσεις τόσο στον τομέα της εκπαίδευσης όσο και οικονομικής φύσεως αναμένεται να βελτιώσουν το πλαίσιο απασχόλησης

2. Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις και Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

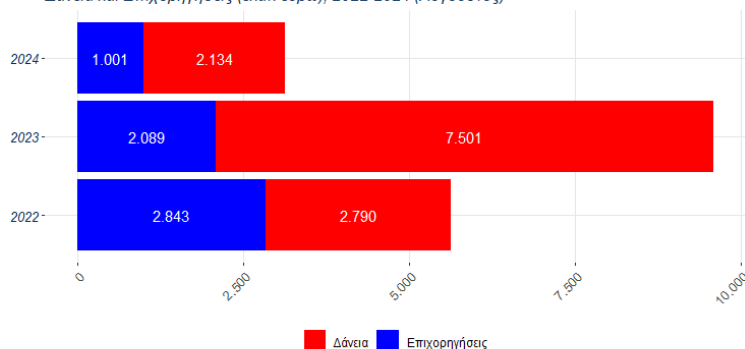
Το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης έρχεται να διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο στην ενίσχυση των επενδύσεων και την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας. Το ΤΑΑ, με συνολική χρηματοδότηση ύψους 36 δισ. ευρώ για την Ελλάδα, εστιάζει σε στρατηγικούς τομείς όπως η ψηφιακή και πράσινη μετάβαση, η καινοτομία, οι υποδομές και η εκπαίδευση.

Οι πόροι του ΤΑΑ διοχετεύονται στην οικονομία είτε μέσω επιχορηγήσεων είτε μέσω δανείων με χαμηλό επιτόκιο προς τις ελληνικές επιχειρήσεις.¹¹ Τα δάνεια θα διοχετευθούν μέσω των εμπορικών τραπεζών με τις οποίες υπογράφονται επιχειρησιακές συμφωνίες, για να χρηματοδοτηθούν επενδύσεις. Τα δάνεια, ωστόσο, δεν καλύπτουν πλήρως το ύψος της επένδυσης (καλύπτουν έως το 50%)

αλλά εκείνο τροφοδοτείται επίσης από ίδια κεφάλαια των επενδυτών ή/και άλλα δάνεια συγχρηματοδότησης χορηγούμενα από τις συμβεβλημένες εμπορικές τράπεζες. Συνεπώς η χρηματοδότηση μιας επένδυσης μέσω δανείου από το ΤΑΑ προϋποθέτει την κινητοποίηση ιδίων πόρων από τον επενδυτή (είτε ιδίων είτε δανειακών κεφαλαίων).

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) είναι δυσκολότερο να χρηματοδοτήσουν μία επένδυση σε σχέση με τις μεγάλες επιχειρήσεις, καθώς υστερούν σε ίδια κεφάλαια και είναι δυσκολότερη η πρόσβαση σε τραπεζικές πιστώσεις.¹² Σύμφωνα με μελέτες της [Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας](#) και του [ΟΟΣΑ](#), οι ελληνικές ΜΜΕ εξαρτώνται κυρίως από τραπεζικό δανεισμό, ενώ η πρόσβασή τους σε εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης, όπως οι κεφαλαιαγορές, παραμένει περιορισμένη. Το 18% μάλιστα των ΜΜΕ δηλώνουν δυσκολίες στην πρόσ-

Επενδύσεις από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
Δάνεια και Επιχορηγήσεις (εκατ. ευρώ), 2022-2024 (Αύγουστος)

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού ΤΑΑ - ΥΠ.ΟΙΚ., Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή

¹¹ Στα ως τώρα (9/2024) χορηγημένα δάνεια από το ΤΑΑ, το επιτόκιο δανεισμού κυμαίνεται μεταξύ 0,35% και 5,11% με περίπου το 66% των δανείων να έχει επιτόκιο έως 1%, το 11% επιτόκιο μεταξύ 1% και 2%, το 4% επιτόκιο μεταξύ 2% και 3%, και το υπόλοιπο 20% επιτόκιο μεγαλύτερο του 3%.

¹² Σύμφωνα με τον [επίσημο ορισμό της ΕΕ](#), μικρομεσαίες επιχειρήσεις θεωρούνται εκείνες με απασχολούμενους λιγότερους από 250 και πωλήσεις χαμηλότερες από 50 εκατομμύρια ευρώ.

βαση σε χρηματοδότηση, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης (9%). Η Έρευνα Δανεισμού της [Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας](#) για το 2024 αποκαλύπτει ότι οι ΜΜΕ συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν υψηλότερα κόστη δανεισμού σε σύγκριση με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις, παρά τη μικρή χαλάρωση των πιστωτικών όρων. Τα υψηλά επιτόκια και οι αυξημένες τραπεζικές χρεώσεις εξακολουθούν να επηρεάζουν δυσανάλογα τις ΜΜΕ. Αυτή η τάση αναδεικνύει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στην πρόσβαση σε προσιτή χρηματοδότηση, η οποία παραμένει πιο αυστηρή σε σχέση με τις μεγαλύτερες εταιρείες.

Δεδομένων των χρηματοδοτικών περιορισμών που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές ΜΜΕ, ένα κρίσιμο ερώτημα είναι κατά πόσον τα δάνεια του ΤΑΑ καταλήγουν αποκλειστικά ή στο μεγαλύτερο βαθμό σε μεγάλες εταιρείες και δεν απορροφούνται επίσης από μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Για να γίνει αντιληπτή η βάση του παραπάνω ερωτήματος, θα πρέπει να γίνει κατανοητός ο ρόλος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην ελληνική οικονομία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της [Ευρωπαϊκής Επιτροπής](#) για το 2023, η συντριπτική πλειοψηφία των ελληνικών επιχειρήσεων είναι μικρομεσαίες (99,9%) και παράγουν κατά μέσο όρο το 67% της προστιθέμενης αξίας και το 84,6% της απασχόλησης, ενώ οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (0-9 εργαζόμενοι) αποτελούν την ραχοκοκκαλιά της ελληνικής οικονομίας και απαρτίζουν το 94,7% των ΜΜΕ. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι τελευταίες απασχολούν το 50% του συνολικού εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα. Οι μεγάλες επιχειρήσεις, που είναι μόλις το 0,1% του συνολικού αριθμού, συνεισφέρουν στην οικονομία 33% της προστιθέμενης αξίας και το 15,4% της απασχόλησης.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ειδικής Υπηρεσίας Συντονισμού του ΤΑΑ του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, από το 2022 έως τον Αύγουστο το 2024, μέσω δανείων του ΤΑΑ, έχουν πραγματοποιηθεί επενδύσεις στην οικονομία ύψους 12,4 δις. ευρώ. Από τις επενδύσεις αυτές, το 43% χρηματοδοτήθηκε από δάνεια του ΤΑΑ, το 33,7% από δάνεια συγχρηματοδότησης και το 23,3% από ίδια κεφάλαια. Βλέπουμε λοιπόν πως το ΤΑΑ χρηματοδοτεί λιγότερη από το μισή δαπάνη της επένδυσης, με το μεγαλύτερο μέρος να πρέπει να καλυφθεί από την ίδια την επιχείρηση (είτε με ίδια είτε με δανειακά κεφάλαια).

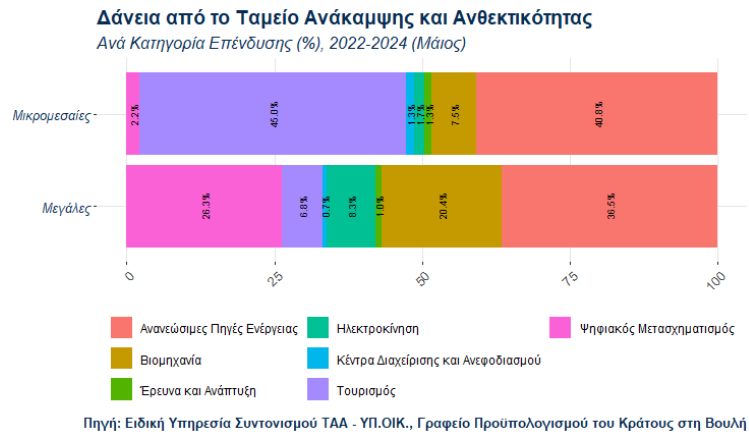
Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, από το συνολικό αριθμό των δανείων του ΤΑΑ (341 δάνεια), το 55,5% (172 δάνεια ύψους 860 εκατομμυρίων ευρώ) έχει χορηγηθεί σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις και το 49,5% (169 δάνεια ύψους 4,5 δισεκατομμυρίων ευρώ) σε μεγάλες. Βλέπουμε λοιπόν πως τα δάνεια του Ταμείου έχουν σχεδόν ισομοιρασθεί μεταξύ ΜΜΕ και μεγάλων επιχειρήσεων. Το γεγονός αυτό είναι πολύ σημαντικό καθώς, όπως προαναφέραμε, ο τραπεζικός δανεισμός αποτελεί τη κύρια πηγή χρηματοδότησης των ελληνικών ΜΜΕ, με πολλές από αυτές να αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στην πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Το ΤΑΑ,

λοιπόν, έρχεται να αμβλύνει σημαντικά αυτούς τους χρηματοδοτικούς περιορισμούς που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατανομή των δανείων του ΤΑΑ ανά κατηγορία επένδυσης καθώς παρουσιάζει σημαντικές διαφορές μεταξύ επιχειρήσεων διαφορετικού μεγέθους. Σε όλες τις επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως μεγέθους, μεγάλο μέρος των επενδύσεων συγκεντρώνεται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ωστόσο, οι υπόλοιπες επενδύσεις διαφέρουν ουσιαστικά μεταξύ των μεγάλων και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Οι μεν πρώτες στοχεύουν κυρίως στους τομείς του ψηφιακού μετασχηματισμού και της βιομηχανίας, ενώ οι μικρομεσαίες επενδύουν πρωτίστως στον τουρισμό.

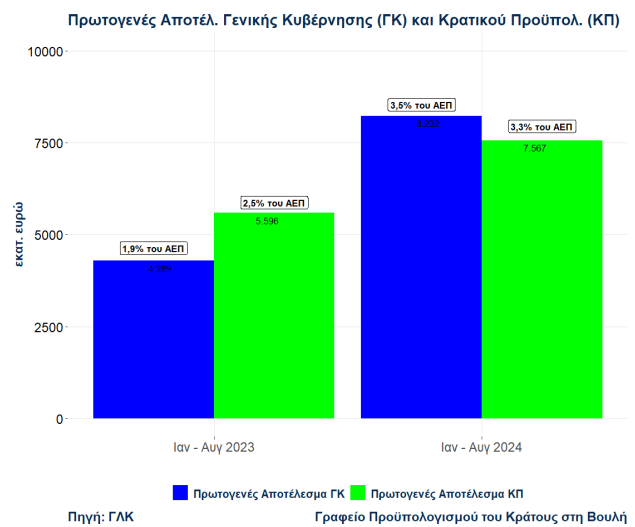

3. Δημοσιονομικές εξελίξεις

3.1. Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης το Οκτάμηνο Ιανουαρίου - Αυγούστου του 2024

Σύμφωνα με την εκτίμηση του ΓΠΚΒ, το Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές το οκτάμηνο Ιανουαρίου - Αυγούστου του 2024 καταγράφει πλεόνασμα 8.232 εκατ. ευρώ που ισοδυναμεί με βελτίωση 3.943 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο οκτάμηνο του 2023. Ο Κρατικός Προϋπολογισμός παρουσιάζει ταμειακό Πρωτογενές Πλεόνασμα 7.567 εκατ. ευρώ αυξημένο κατά 1.971 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το οκτάμηνο Ιανουαρίου - Αυγούστου του 2023. Τα φορολογικά έσοδα εμφανίζονται αυξημένα κατά 3.163 εκατ. ευρώ. Τις κύριες πηγές αύξησης των εσόδων αποτελούν: α) ο φόρος εισοδήματος κατά 2.085 εκατ. ευρώ, και β) οι φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών κατά 1.643 εκατ. ευρώ (εκ των οποίων ο ΦΠΑ κατά 1.308 εκατ. ευρώ). Στην πλευρά των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού παρατηρείται αύξηση κατά 878 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2023, η οποία αποδίδεται στην αύξηση των δαπανών ΠΔΕ και ΤΑΑ κατά 707 εκατ. ευρώ καθώς και στην αύξηση των τόκων κατά 854 εκατ. ευρώ, ενώ οι πρωτογενείς δαπάνες μειώθηκαν κατά 682 εκατ. ευρώ.

3.2. Το Νέο Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Διαρθρωτικό Σχέδιο 2025–2028

Στις 30 Απριλίου 2024 με τον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1263 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου τέθηκε σε ισχύ το νέο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ. Η φιλοσοφία του νέου πλαισίου είναι η ρεαλιστική μείωση του χρέους σε περιόδους ανάπτυξης ώστε να δημιουργείται δημοσιονομικός χώρος για την προστασία των δημοσίων δαπανών σε περιόδους κρίσεων. Σε αυτό το πλαίσιο κάθε χώρα θα σχεδιάζει και θα υποβάλλει, σε συνεργασία με την Επιτροπή, δεσμευτικό μεσοπρόθεσμο τετραετές

δημοσιονομικό διαρθρωτικό σχέδιο (ΜΔΣ). Σε αυτό το σχέδιο κεντρικό ρόλο αποκτά η πορεία των καθαρών εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών δημόσιων δαπανών (πρωτογενών δαπανών). Συγκεκριμένα κάθε κράτος μέλος δεσμεύεται σε πολυετή ορίζοντα για την πορεία των πρωτογενών δαπανών ταυτόχρονα με την υλοποίηση επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων που ανταποκρίνονται μεταξύ άλλων στις κύριες προκλήσεις οι οποίες προσδιορίζονται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Το ΜΔΣ της Ελλάδας εγκρίθηκε από το υπουργικό συμβούλιο στις 30 Σεπτεμβρίου 2024. Συνοπτικά, η πορεία των πρωτογενών δαπανών που περιγράφεται στο ελληνικό ΜΔΣ εγγυάται ότι,

- Ο λόγος χρέους προς το ΑΕΠ πρέπει να τίθεται σε καθοδική πορεία έως το πέρας της περιόδου προσαρμογής. Για την περίπτωση της Ελλάδας το νέο πλαίσιο απαιτεί κατά μέσο όρο μείωση του ανωτέρου λόγου 1% ετησίως.
- Το δημοσιονομικό έλλειμμα πρέπει να είναι βρίσκεται κάτω από το όριο του το 3% του ΑΕΠ κατά την περίοδο προσαρμογής.
- Το μέγιστο ύψος του διαρθρωτικού ελλείμματος δεν υπερβαίνει το 1,5% του ΑΕΠ κατά την περίοδο προσαρμογής.

Η δημοσιονομική δέσμευση για τον ρυθμό αύξησης των πρωτογενών δαπανών παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα για κάθε έτος του σχεδίου. Η δέσμευση για την καθ' έτος αύξηση των δαπανών στηρίζεται σε προβλέψεις για την πορεία βασικών μακροοικονομικών και δημοσιονομικών μεταβλητών όπως αποτυπώνονται παρακάτω.

Η μέση ετήσια αύξηση των δαπανών που περιγράφεται συνεπάγεται ετήσια αύξηση κατά 3,5 δισ. ευρώ περίπου. Με δεδομένες τις προβλέψεις για λειτουργικές και συνταξιοδοτικές δαπάνες του δημοσίου καθώς και των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις δαπάνες του εξοπλιστικού προγράμματος, η πορεία των δαπανών δημιουργεί ένα περιθώριο μέχρι 1 δισ. ευρώ ανά έτος, προκειμένου να διατεθούν για μέτρα πολιτικής και επενδύσεις με βάση το πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων που περιγράφεται στο ΜΔΣ. Αυτό συνεπάγεται ότι ενδεχόμενες μελλοντικές υπερβάσεις εσόδων θα διοχετεύονται αποκλειστικά προς την μείωση του δημοσίου χρέους. Αν και η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια ασκεί συνετή δημοσιονομική πολιτική και έχει οικοδομήσει κουλτούρα δημοσιονομικής σταθερότητας και αξιοπιστίας είναι σημαντικό ότι οι προβλέψεις των νέων κανόνων αφαιρούν την δυνατότητα άσκησης πολιτικών που θέτουν σε κίνδυνο την δημοσιονομική σταθερότητα. Έτσι διασφαλίζεται σε μεγάλο βαθμό η δημοσιονομική σταθερότητα ανεξαρτήτως του πολιτικού κύκλου.

Πίνακας 2: Εθνικό Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Διαρθρωτικό Σχέδιο, 2025–2028: Προβλέψεις βασικών μεγεθών

	Ορίζοντας πρόβλεψης				
	2024	2025	2026	2027	2028
Ρυθμός αύξησης πρωτογενών δαπανών	2,6%	3,7%	3,6%	3,1%	3%
Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ	2,2%	2,3%	2,0%	1,5%	1,3%
	ποσοστό του ΑΕΠ				
Ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης	-1,0%	-0,6%	-0,8%	-1,1%	-1,2%
Διαρθρωτικό ισοζύγιο	-1,5%	-1,1%	-1,1%	-1,2%	-1,3%
Διαρθρωτικό πρωτογενές ισοζύγιο	1,9%	2,0%	2,1%	2,2%	2,3%
Δημόσιο χρέος	153,7%	149,1%	143,1%	138,0%	133,4%

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών.

Το νέο ΜΔΣ υιοθετεί τις εαρινές μακροοικονομικές προβλέψεις της Επιτροπής ως προς την πορεία των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών. Συγκεκριμένα η πρόβλεψη για την ανάπτυξη για το 2024 και 2025 στηρίζεται στην σημαντική αύξηση των επενδύσεων, της ιδιωτικής κατανάλωσης και των εξαγωγών. Από το 2026 έως το 2028 ο ρυθμός μεγέθυνσης επιβραδύνεται καθώς το παραγωγικό δυναμικό της οικονομίας θα προσεγγίζει το ποσοστό πλήρους απασχόλησης και θα εκλείψουν σταδιακά οι ευνοϊκές επιπτώσεις των επενδυτικών δαπανών του ΤΑΑ. Όταν η οικονομία βρίσκεται σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης τότε ο μακροχρόνιος ρυθμός ανάπτυξης καθορίζεται από την συνολική παραγωγικότητα της οικονομίας. Γι' αυτό το λόγο το Γραφείο δίνει πολύ μεγάλη έμφαση στην ταχεία υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που έχουν εξαιρετικά θετική επίδραση στην παραγωγικότητα, η οποία τα τελευταία χρόνια ανακάμπτει αλλά υπολείπεται αρκετά ακόμη του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Επιπλέον το Γραφείο θεωρεί ότι απαιτείται η οικονομία να παγιώσει την δυναμική προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων καθώς και την ανάληψη επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας στον τομέα της μεταποίησης, ώστε να προστεθεί άλλος ένας πυλώνας ανάπτυξης μέσω της συνέχισης των παραγωγικών επενδύσεων πέρα από την ιδιωτική κατανάλωση και τις εξαγωγές που προβλέπεται ότι θα συνεχίζουν να στηρίζουν την ανάπτυξη και μετά το 2026.

Το δημόσιο χρέος εκτιμάται ότι θα καταγράψει μέση ετήσια μείωση κατά 5,1% για την τετραετία του σχεδίου, υπερ-καλύπτοντας την απαίτηση που θέτει το νέο πλαίσιο χωρίς να απαιτούνται πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα. Ως αποτέλεσμα, το ποσοστό του χρέους εκτιμάται ότι θα μειωθεί σταδιακά από 153,7% του ΑΕΠ το 2024, σε

133,4% του ΑΕΠ το 2028.

Σημειώνεται ότι προκειμένου να σχεδιασθεί η δεσμευτική πορεία των πρωτογενών δαπανών του ΜΔΣ απαιτείται, σύμφωνα με τον Κανονισμό 2024/1263, η ανάλυση βιωσιμότητας χρέους μεσοπρόθεσμα που βασίζεται στη μεθοδολογία που περιγράφεται στην Επισκόπηση Βιωσιμότητας Χρέους 2023 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Debt Sustainability Monitor 2023). Στο βασικό σενάριο του ΜΔΣ προβλέπεται ότι η μέση ετήσια μείωση του χρέους κατά 1,85% θα διαμορφώσει το χρέος στο 114,9% του ΑΕΠ το 2038. Η αξιολόγηση της αξιόπιστης καθοδικής πορείας του χρέους αναλύεται βάσει 2 κριτηρίων. Απαιτείται η ικανοποίηση της συνθήκης καθοδικής πορείας του χρέους και για τα 2 κριτήρια για τα επόμενα δέκα χρόνια μετά το πέρας του τετραετούς σχεδίου, δηλαδή μέχρι το 2038, χωρίς να απαιτούνται πρόσθετες δημοσιονομικές προσαρμογές. Το πρώτο κριτήριο εξετάζει την επίπτωση δυσμενών σεναρίων στην πορεία του χρέους (stress test): α) ασθενέστερη ανάπτυξη, β) υψηλότερα επιτόκια, γ) δυσμενή εξέλιξη της σχέσης ανάπτυξης-επιτοκίων. Με βάση το δυσμενέστερο σενάριο γ), το χρέος μειώνεται κατά μέσο όρο 1% περίπου και διαμορφώνεται στο 123,5% το 2038, δηλαδή αυξημένο κατά 8,6% σε σχέση με το βασικό σενάριο. Το δεύτερο κριτήριο εξετάζει στοχαστικά σενάρια διαταραχών των 3 κυρίως μεταβλητών που καθορίζουν την πορεία του χρέους, συγκεκριμένα των επιτοκίων (βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων), ονομαστικής ανάπτυξης και πρωτογενούς ισοζυγίου. Αυτό το κριτήριο απαιτεί το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ να έχει τουλάχιστον 70% πιθανότητα να είναι μικρότερο το 2033 σε σχέση με το 2028, που σηματοδοτεί το τελευταίο έτος του ΜΔΣ. Με αυτό το κριτήριο το ΜΔΣ αναφέρει ότι η πιθανότητα είναι 71,8%.

Παράρτημα

Προβλέψεις διεθνών οργανισμών

Σύμφωνα με το ΔΝΤ (Ιούλιος 2024), η παγκόσμια ανάπτυξη, προβλέπεται στο 3,2% το 2024 και στο 3,3% το 2025, με την πρόβλεψη για το 2024 να παραμένει αμετάβλητη από την αντίστοιχη πρόβλεψη του Ιανουαρίου 2024, ενώ για το 2025 να είναι κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα υψηλότερη. Ο ΟΟΣΑ στην πρόσφατη επικαιροποίηση των προβλέψεων του αναθεώρησε ελαφρώς προς τα πάνω τις προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας για το 2024 εκτιμώντας ότι θα μεγεθυνθεί με ρυθμό 3,2% (από 3,1% στην προηγούμενη πρόβλεψη), ενώ διατήρησε σταθερή τη πρόβλεψη στο 3,2% για το 2025. Για την Ευρωζώνη, το ΔΝΤ προβλέπει ρυθμό μεγέθυνσης 0,9% το 2024 (από 0,8% στην έκθεση του Απριλίου), ενώ για το 2025 η πρόβλεψη παρέμεινε σταθερή στο 1,5%. Η πρόβλεψη του ΟΟΣΑ για την Ευρωζώνη παρέμεινε σταθερή στο 0,7%, ενώ για το 2025 αναθεώρησε προς τα κάτω τις προσδοκίες στο 1,3% (από 1,5% τον Μάιο). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις Εαρινές Προβλέψεις της διατήρησε σταθερό τον ρυθμό μεγέθυνσης της Ευρωζώνης σε 0,8% για το 2024 και αναθεώρησε ελαφρώς προς τα κάτω 1,4% για το 2025 (από 1,5% στις Χειμερινές Προβλέψεις).

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) αναθεώρησε (Σεπτέμβριος 2024), οριακά προς τα κάτω τις προβλέψεις για τρέχον έτος καθώς και για τα επόμενα δύο. Συγκεκριμένα, η πρόβλεψη για τον ρυθμό μεγέθυνσης της Ευρωζώνης για το 2024 εκτιμάται στο 0,8% (έναντι 0,9% τον Ιούνιο του 2024), στο 1,3% για το 2025 (έναντι 1,4%), και στο 1,5% για το 2026 (έναντι 1,6%). Το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα αναμένεται να συνεχίσει να αυξάνεται, υποστηριζόμενο από την ισχυρή αύξηση των μισθών και σε συνδυασμό με τη σταδιακά αυξανόμενη εμπιστοσύνη, θα οδηγήσουν σε ανάκαμψη με επίκεντρο την κατανάλωση. Ωστόσο, η ώθηση από την κατανάλωση θα είναι κάπως ασθενέστερη από ό,τι προβλεπόταν στις προβλέψεις του Ιουνίου, λόγω της υποτονικής καταναλωτικής εμπιστοσύνης και της διαφαινόμενης ανοδικής τάσης των νοικοκυριών για αποταμίευση. Τα πρόσφατα στοιχεία για τις επιχειρηματικές επενδύσεις υποδηλώνουν επίσης ασθενέστερη αναπτυξιακή δυναμική. Η εγχώρια ζήτηση θα υποστηριχθεί από την εξασθένιση των αποτελεσμάτων της σύσφιξης της νομισματικής πολιτικής και από την χαλάρωση των συνθηκών χρηματοδότησης, σύμφωνα με τις προσδοκίες της αγοράς για τη μελλοντική πορεία των επιτοκίων. Επιπλέον, η προβλεπόμενη αύξηση της εξωτερικής ζήτησης στηρίζει τις προοπτικές για τις εξαγωγές της Ευρωζώνης. Η αγορά εργασίας παραμένει ανθεκτική, με το ποσοστό ανεργίας να αναμένεται να παραμείνει σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα. Καθώς ορισμένοι από τους κυκλικούς παράγοντες που

μείωσαν την αύξηση της παραγωγικότητας στο πρόσφατο παρελθόν εξασθενούν, η παραγωγικότητα αναμένεται να αυξηθεί κατά τη διάρκεια του χρονικού ορίζοντα της πρόβλεψης. Όσον αφορά τον πληθωρισμό, βάσει του Εναρμονισμένου ΔTK, η πρόβλεψη παρέμεινε αμετάβλητη σε σχέση με αυτή του Ιουνίου για κάθε έτος του χρονικού ορίζοντα πρόβλεψης. Συγκεκριμένα, για το 2024 προβλέπεται να διαμορφωθεί στο 2,5% από 5,4% το 2023, στο 2,2% για το 2025, και στο 1,9% για το 2026.

Εμφανής είναι η αποκλιμάκωση που καταγράφει ο δείκτης διεθνούς αβεβαιότητας (World Uncertainty Index, WUI) μετά την ισχυρή αύξηση των αρχών του 2022, ως συνέπεια της εξέλιξης του πληθωρισμού, της τραπεζικής κρίσης στις ΗΠΑ και στην Ελβετία, καθώς και των γενικότερων γεωπολιτικών εντάσεων.

Εξωτερικός τομέας

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το επτάμηνο Ιανουάριος-Ιούλιος του 2024 το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών επιδεινώθηκε κατά 1,3 δισ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Η αύξηση του ελλείμματος οφείλεται κυρίως στην αύξηση των πληρωμών των πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων κατά 17,0% (έναντι αύξησης 45,5% το 2023) και στην αύξηση των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών κατά 5,1% (έναντι μείωσης 7,4% το 2023).

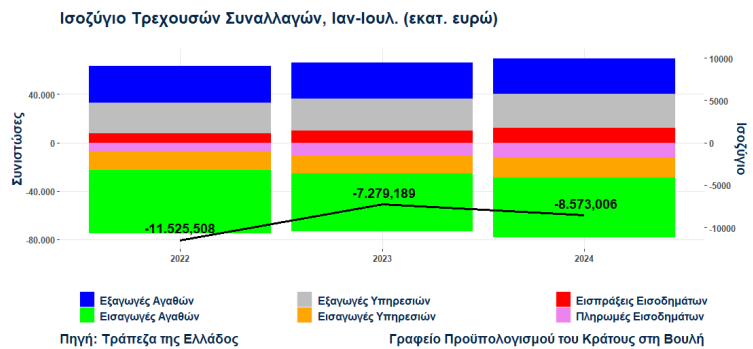
Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 2,2% (έναντι αύξησης 0,3% το 2023), ενώ οι εισπράξεις πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων αυξήθηκαν κατά 24,9% (έναντι αύξησης 28,4% το 2023).

Όσον αφορά τις ταξιδιωτικές εισπράξεις, αυτές αυξήθηκαν κατά 577,5

εκατ. ευρώ την περίοδο Ιανουάριος-Ιούλιος του 2024 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023 (αύξηση 5,6%).

Η αύξηση των ταξιδιωτικών εισπράξεων οφείλεται στην άνοδο της εισερχόμενης ταξιδιωτικής κίνησης κατά 11,2%, καθώς

η μέση δαπάνη ανά ταξίδι μειώθηκε κατά 5,7%. Ειδικά για τον Ιούλιο του 2024, το έλλειμμα αυξήθηκε κατά 600,4 εκατ. ευρώ, εξέλιξη που οφείλεται κυρίως στην αύξηση των πληρωμών των πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων κατά 27,5% (έναντι αύξησης 42,9% το 2023) και στην αύξηση των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών κατά 10,5% (έναντι μείωσης 14,1% το 2023). Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 4,8% (έναντι μείωσης 3,3% το 2023), ενώ οι εισπράξεις πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων αυξήθηκαν κατά 36,6% (έναντι μείωσης 38,1% το 2023).

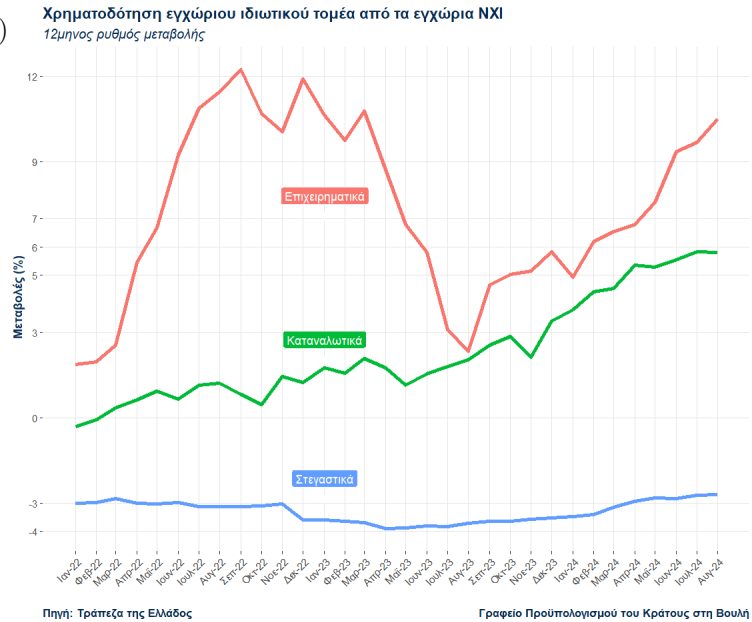

Τραπεζικός τομέας και ρευστότητα

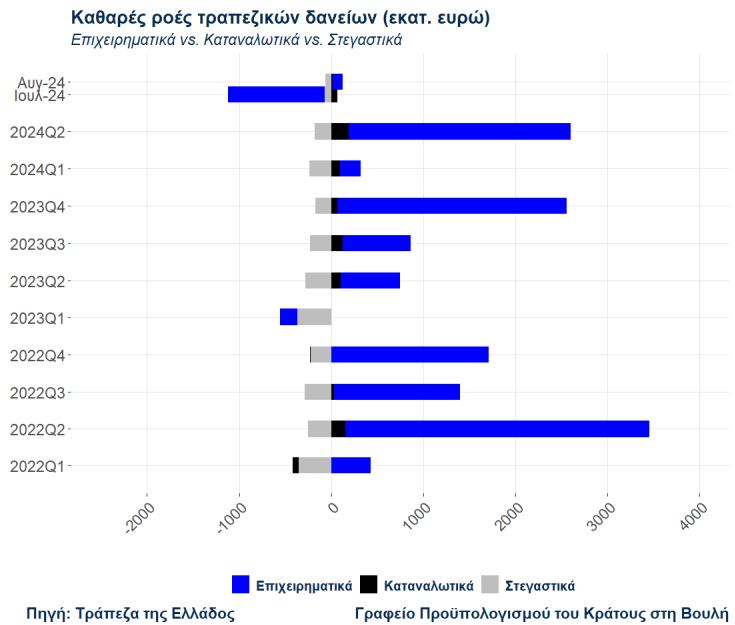
Ο συνολικός καθαρός δανεισμός του ιδιωτικού τομέα (επιχειρήσεις και νοικοκυριά) από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα ακολούθησε ανοδική πορεία την περίοδο Αύγουστος 2023 - Αύγουστος 2024. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Αύγουστο του 2024 το υπόλοιπο των δανείων ήταν 117,3 δισ. ευρώ, αυξημένο κατά 6,6 δισ. ευρώ (5,9%) σε ετήσια βάση και αυξημένο κατά 156 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2023. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής της τραπεζικής χρηματοδότησης προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις έχει αυξηθεί κατά μέσο όρο το οκτάμηνο του 2024 στο 7,7%. Σε χαμηλότερα επίπεδα κινείται ο ρυθμός μεταβολής των καταναλωτικών δανείων (5,1% κατά μέσο όρο το οκτάμηνο). Τα στεγαστικά δάνεια συνεχίζουν να παρουσιάζουν αρνητικό ρυθμό μεταβολής (-3,0% κατά μέσο όρο το οκτάμηνο).

Η αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας των τεσσάρων ελληνικών τραπεζών από δύο διεθνείς οίκους αξιολόγησης (Fitch, S&P), καθώς και η αναβάθμιση της προοπτικής των τραπεζών σε θετική, οδήγησαν σε μείωση της απόδοσης των ομολόγων τους αλλά και σε αύξηση εκδόσεων (η Τράπεζα Πειραιώς και η Eurobank άντλησαν 650 και 850 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα), σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος.¹³ Αυτή η εξέλιξη αναμένεται να βελτιώσει την πρόσβαση σε χρηματοδότηση για τα ελληνικά νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Θετική επίδραση στη χρηματοοικονομική κατάσταση του τραπεζικού τομέα αναμένεται να έχει και η σχεδιαζόμενη επέκταση του Ελληνικού Σχεδίου Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων (HAPS, 'ΗΡΑΚΛΗΣ ΙΙΙ') μέσα στο 2025, με περαιτέρω αναμενόμενη αποκλιμάκωση του δείκτη των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs).

¹³ Η Fitch αξιολογεί την Εθνική Τράπεζα και την Eurobank στο BB+ από BB ενώ η Alpha Bank και η Τράπεζα Πειραιώς αναβαθμίζονται στο BB από BB-. Σύμφωνα με τη Morningstar DBRS, η Εθνική Τράπεζα και η Eurobank έχουν θετική προοπτική, ενώ η Fitch επισημαίνει ότι και οι τέσσερις τράπεζες διαθέτουν θετική προοπτική. Επιπλέον, η S&P αναβάθμισε την αξιολόγηση της Alpha Bank κατά μία βαθμίδα σε BB+ από BB.

Οι καθαρές ροές που αφαιρούν τις αποπληρωμές δανείων παρουσιάζουν αύξηση κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 σε σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του 2023. Αναφορικά με τις καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών, τα [στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος](#) καταγράφουν το ποσό των 195,4 δισ. ευρώ τον Αύγουστο του 2024, αυξημένες κατά 6,0 δισ. ευρώ (3,2%) σε ετήσια βάση και αυξημένες κατά 1,2 δισ. ευρώ (0,6%) σε σχέση με τον Ιούλιο του 2024.

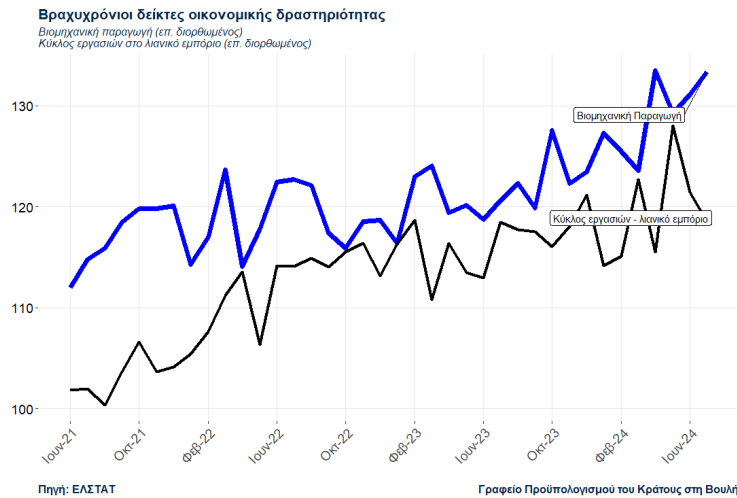

Βραχυρόνιοι δείκτες οικονομικής δραστηριότητας

Ο εποχικά διορθωμένος [Γενικός Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής](#) παρουσίασε τον Ιούλιο του 2024 αύξηση κατά 10,5% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2023 και κατά 1,7% σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Ο εποχικά διορθωμένος [Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο](#) τον Ιούλιο του 2024 παρουσίασε αύξηση σε ετήσια βάση κατά 0,1%, και μείωση κατά 2,4% σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Ο εποχικά διορθωμένος Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο κατά τον ίδιο μήνα μειώθηκε κατά 2,6% σε ετήσια βάση και κατά 3,2% σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα.

Ο [Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών στη Μεταποίηση \(PMI\)](#) δείχνει ότι ο τομέας συνεχίζει να βρίσκεται έστω και οριακά σε ανοδική τροχιά. Ο δείκτης PMI υποχώρησε στο 50,3 από 52,9 τον Σεπτέμβριο, υποδεικνύοντας μια μικρή βελτίωση της υγείας της ελληνικής μεταποίησης ¹⁴. Η μείωση των νέων παραγγελιών, της παραγωγής και της απασχόλησης οδήγησε σε επιβράδυνση της ανάπτυξης, ενώ οι κατασκευαστές ανέφεραν εξασθενημένη ζήτηση και δυσκολίες στην εύρεση εξειδικευμένου προσωπικού. Οι πληθωριστικές πιέσεις χαλάρωσαν, με το κόστος των εισροών να αυξάνεται με τον πιο αργό ρυθμό που έχει καταγραφεί μέσα σε ένα έτος. Παρά

¹⁴ Η τιμή του δείκτη κυμαίνεται μεταξύ 0 και 100. Όταν ο δείκτης βρίσκεται πάνω από το σημείο μηδενικής μεταβολής 50 αυτό υποδεικνύει γενική ανάπτυξη της συγκεκριμένης μεταβλητής σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, ενώ ένδειξη κάτω από το 50 υποδεικνύει γενική μείωση.

τις προκλήσεις, οι κατασκευαστές παρέμειναν αισιόδοξοι, με την εμπιστοσύνη για το μέλλον να φτάνει στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων τριών μηνών.

Δείκτες τιμών παραγωγών και εισαγωγών στη βιομηχανία

Μικρή αύξηση κατέγραψε ο δείκτης τιμών παραγωγού στη βιομηχανία ενώ ο δείκτης τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία μειώθηκε.

Συγκεκριμένα, τον Ιούλιο ο δείκτης τιμών παραγωγού στη βιομηχανία αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 0,1% έναντι μείωσης 8,6% την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι, ενώ σε σχέση με τον Ιούνιο του 2024 αυξήθηκε κατά 2,2%. Η ετήσια αύξηση οφείλεται κατά κύριο λόγο στην πτώση των τιμών ενέργειας και στην αύξηση του δείκτη τιμών παραγωγού εξωτερικής αγοράς κατά 1,7%. Ο δείκτης τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία για τον Ιούλιο του 2024 παρουσίασε ετήσια μείωση 1,6% έναντι μείωσης 14,4% την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι, ενώ σε σχέση με τον Ιούνιο μειώθηκε κατά 1,2%.

Θετικά σημάδια για την περαιτέρω πτώση του πληθωρισμού καταγράφει η μείωση των τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία, ωστόσο δείγματα της ανθεκτικότητας που έχουν επισημανθεί είναι εμφανή και από την οριακή αύξηση του δείκτη τιμών παραγωγού στη βιομηχανία.

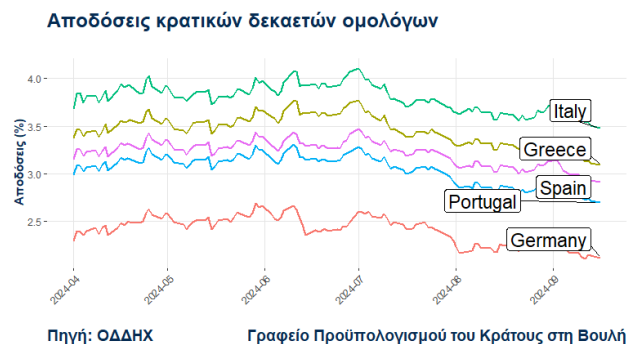
Οι αποδόσεις δεκαετών τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου

Στο υπόλοιπο μισό του 2024 (και μέχρι τα τέλη Σεπτεμβρίου του τρέχοντος έτους), συνεχίζεται η επιτυχημένη έκδοση (ή επανέκδοση) μιας σειράς μακροπρόθεσμων ομολόγων (5-ετίας, 10-ετίας), αντανακλώντας τις θετικές συνέπειες της επενδυτικής βαθμίδας και την αυξημένη εμπιστοσύνη των επενδυτών προς τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Στις 19 Ιουνίου 2024, υπήρξε επανέκδοση 10-ετούς ομολόγου με κουπόνι 3,375% δημοπρατούμενου ποσού 200 εκ. ευρώ με ύψος προσφορών μεγαλύτερο των 700 εκ. ευρώ. Η συγκεκριμένη έκδοση είχε απόδοση 3,56%, ελάχιστα αυξημένη από το 3,51% της αντίστοιχης διάρκειας έκδοσης στις 22 Μαΐου του 2024. Στις 17 Ιουλίου 2024, είχαμε επανέκδοση ομολόγου 5-ετούς διάρκειας με κουπόνι 3,875% δημοπρατούμενου ποσού 250 εκ. ευρώ. Ενώ αξιοσημείωτη πτώση (από 3,56% σε 3,11%) σημείωσε η απόδοση της επανέκδοσης 10-ετούς ομολόγου ποσού 250 εκ. ευρώ στις 18 Σεπτεμβρίου 2024.

Η αυξανόμενη αβεβαιότητα στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου, σε συνδυασμό με τη σύσφιξη της νομισματικής πολιτικής, οδήγησε σε άνοδο των αποδόσεων των δεκαετών τίτλων τόσο του ελληνικού κράτους όσο και άλλων χωρών της Ευρωζώνης έως τον Οκτώβριο του 2023. Ωστόσο, παρότι ακολούθησε μια φάση αποκλιμάκωσης των αποδόσεων τόσο των ελληνικών όσο και των ευρωπαϊκών τίτλων, αυτή η τάση φάνηκε να επιβραδύνεται στα τέλη του προηγούμενου έτους. Ως αποτέλεσμα, οι αποδόσεις των ελληνικών δεκαετών ομολόγων παρουσίασαν ανοδική πορεία τους πρώτους πέντε μήνες του 2024. Από τα μέσα του καλοκαιριού, όμως, παρατηρείται μια αργή αλλά σταθερή αποκλιμάκωση των αποδόσεων που ενδεχομένως αντανακλά και τις προσδοκίες για μείωση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ.

Οι αποδόσεις των ελληνικών τίτλων, συνεχίζουν να διατηρούνται σε χαμηλότερα επίπεδα από τις αντίστοιχες των ιταλικών τίτλων ήδη από τον Μάιο του 2023. Παράλληλα με την πτωτική πορεία αποδόσεων των ελληνικών (και των ευρωπαϊκών) τίτλων, των τελευταίων μηνών, η διαφορά (spread) από τους αντίστοιχους τίτλους της Ευρωζώνης έχει μειωθεί σε σχέση με πέρυσι. Συγκεκριμένα, στις 16 Σεπτεμβρίου

του 2024, η διαφορά από τους γερμανικούς τίτλους είχε διαμορφωθεί στις 97,2 μονάδες βάσης (από 139,9 πέρυσι), από τους πορτογαλικούς τίτλους στις 39,6 μονάδες βάσης (από 67,0 πέρυσι), από τους ισπανικούς τίτλους στις

17,9 μονάδες βάσης (από 33,1 πέρυσι) και από τους ιταλικούς στις -38,3 μονάδες βάσης (από -38,5 πέρυσι).

Εκδοτικό πρόγραμμα ΟΔΔΗΧ

Πίνακας 3: Εκδοτικό πρόγραμμα ΟΔΔΗΧ

Έκδοση	Ημερομηνία	Απόδοση (%)	Κουπόνι (%)	Λήξη / Διάρκεια	Ποσό (εκατ. ευρώ)
Επανεκδοση ομολόγου	18/9/2024	3,11	3,375	15/6/2034	250
Επανεκδοση ομολόγου	17/7/2024	2,81	3,875	12/3/2029	250
Έκδοση εντόκων γραμματίων	4/9/2024	2,82	-	52 εβδομάδες	500
Έκδοση εντόκων γραμματίων	25/9/2024	2,85	-	26 εβδομάδες	500
Έκδοση εντόκων γραμματίων	2/10/2024	2,84	-	13 εβδομάδες	500

Αποκρατικοποιήσεις

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ):

- Στις 18 Σεπτεμβρίου 2024, ανακοίνωσε ότι ολοκληρώθηκε η μεταβίβαση πλειοψηφικού ποσοστού ύψους 67% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας «Οργανισμός Λιμένος Ηρακλείου Α.Ε.» (ΟΛΗ Α.Ε.), έναντι τιμήματος 80 εκατ. ευρώ, στην κοινοπραξία που αποτελείται από τις εταιρείες «Grimaldi Euromed S.p.A.» και «Μινωικές Γραμμές Α.Ν.Ε.».
- Στις 12 Σεπτεμβρίου 2024, ανακοίνωσε την υπογραφή της σύμβασης για την παραχώρηση υπηρεσιών για τη χρηματοδότηση, λειτουργία, συντήρηση και εκμετάλλευση της Αττικής Οδού, μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου, του ΤΑΙΠΕΔ, της εταιρείας ΝΕΑ ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ Μ.Α.Ε. και της ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ Α.Ε., η οποία ανακηρύχθηκε προτιμητέος επενδυτής τον Σεπτέμβριο του 2023 στον

σχετικό διαγωνισμό που είχε διενεργήσει το ΤΑΙΠΕΔ, έναντι οικονομικού ανταλλάγματος 3,27 δισ. ευρώ. Ο παραχωρησιούχος, που θα αναλάβει για 25 έτη τη χρηματοδότηση, λειτουργία, συντήρηση και εκμετάλλευση της Αττικής Οδού, πέραν του εφάπαξ οικονομικού ανταλλάγματος, θα αποδίδει ετησίως στο ΤΑΙΠΕΔ ποσοστό που θα ανέρχεται σε 7,5% επί των πάσης φύσεως εσόδων από την εκμετάλλευση του αυτοκινητοδρόμου, ενώ προβλέπονται περαιτέρω επενδύσεις και δαπάνες αναβαθμίσεων και εκσυγχρονισμού ύψους 380 εκατ. ευρώ στο σύνολο διάρκειας της παραχώρησης.

- Στις 3 Σεπτεμβρίου 2024, ανακοίνωσε την υπογραφή της σύμβασης για την παραχώρηση της Μαρίνας Πύλου για 40 έτη, μεταξύ αφενός του Ελληνικού Δημοσίου και του Ταμείου και αφετέρου της εταιρείας MARINA ΠΥΛΟΥ Α.Ε. ως παραχωρησιούχου και των μετόχων της, D MARINAS HELLAS MONOΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε. και ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ Α.Ε., έναντι ανταλλάγματος ύψους 1,5 εκατ. ευρώ κατ' ελάχιστο. Ο παραχωρησιούχος εκτιμάται ότι θα υλοποιήσει τα επόμενα έτη επενδύσεις άνω των 10 εκατ. ευρώ για την αναβάθμιση των υποδομών και της επιχειρησιακής ικανότητας της Μαρίνας Πύλου.
- Στις 25 Ιουλίου 2024, ενέκρινε τον τελικό πίνακα κατάταξης των επιλέξιμων επενδυτών για την αξιοποίηση του ακινήτου Ακτή και Camping Αγίας Τριάδας, στον Δήμο Θερμαϊκού της Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης, στον οποίο την πρώτη θέση κατέλαβε η εταιρεία MATENISA TRADING CO. LTD, έναντι συνολικού τιμήματος ύψους 19,5 εκατ. ευρώ.
- Στις 9 Ιουλίου 2024, ενημέρωσε σχετικά με την υπογραφή της σύμβασης για την αξιοποίηση του ακινήτου «Σάνη Κασσάνδρας», μεταξύ του Ταμείου και της εταιρείας «Σάνη Μονοπρόσωπη Ανώνυμος Εταιρεία Αναπτύξεως και Τουρισμού». Η εταιρεία αναδείχθηκε πλειοδότη τον Ιανουάριο του 2024, έναντι συνολικού τιμήματος ύψους 8,6 εκατ. ευρώ.
- Τον Ιούνιο 2024, ενέκρινε τη βελτιωμένη προσφορά που υπέβαλε η εταιρεία Α1 ΓΙΩΤ ΤΡΕΪΝΤ ΚΟΝΣΟΡΤΙΟΥΜ Α.Ε. (YACHT TRADE CONSORTIUM S.A.) στον διαγωνισμό για την παραχώρηση υπηρεσιών λειτουργίας λιμένος και του δικαιώματος χρήσης, λειτουργίας, διαχείρισης και εκμετάλλευσης της Μαρίνας Αργοστολίου. Η διάρκεια της παραχώρησης ανέρχεται σε 40 έτη, με δυνατότητα παράτασης για επιπλέον 10 έτη κατά το μέγιστο και περιλαμβάνει εφάπαξ τίμημα ύψους 1,5 εκατ. ευρώ και ετήσιο αντάλλαγμα που ανέρχεται σε 1,9% επί των ακαθάριστων εσόδων από τη λειτουργία της Μαρίνας. Η εταιρεία αναμένεται

να υλοποιήσει επενδύσεις που θα υπερβούν τα 30 εκατ. ευρώ για την αναβάθμιση και τη συντήρηση των υποδομών.

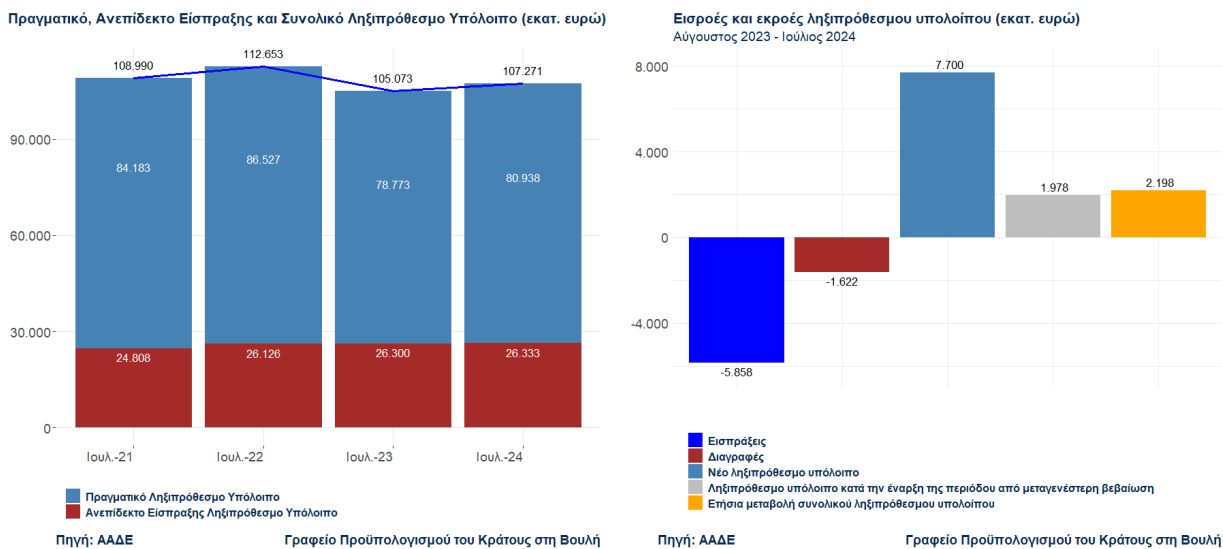
- Τον Μάρτιο 2024, ανακοίνωσε την υπογραφή της σύμβασης για την παραχώρηση της Εγνατίας Οδού, μεταξύ αφενός του Ελληνικού Δημοσίου και του Ταμείου, και αφετέρου της εταιρείας NEA EGNATIA OΔΟΣ Α.Ε. ως παραχωρησιούχου και των αρχικών μετόχων, ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ Α.Ε. και EGIS PROJECTS S.A., έναντι προσφοράς ύψους 1,5 δισ. ευρώ, η οποία θα επαναυπολογιστεί με βάση τις προβλέψεις της σύμβασης παραχώρησης κατά την ημερομηνία έναρξης παραχώρησης. Κατόπιν πλήρωσης των προβλεπόμενων αναβλητικών αιρέσεων, ο παραχωρησιούχος, με τις εγγυήσεις των αρχικών μετόχων και τη εποπτεία του Ελληνικού Δημοσίου, θα αναλάβει για 35 έτη το δικαίωμα χρήσης και εκμετάλλευσης της Εγνατίας Οδού και των τριών καθέτων οδικών αξόνων.

Το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ):

- Στις 3 Οκτωβρίου 2024, ολοκλήρωσε τη διάθεση συμμετοχής του 10% επί του μετοχικού κεφαλαίου της Εθνικής Τράπεζας, το οποίο πλέον ανέρχεται σε 8,39% από 40,4% πριν την έναρξη της αποεπένδυσης. Η δημόσια προσφορά, που ολοκληρώθηκε επιτυχώς, προσέκλυσε αξιοσημείωτο ενδιαφέρον τόσο Ελλήνων όσο και ξένων επενδυτών, με τη συνολική ζήτηση να ανέρχεται στα 7,2 δισ. ευρώ και τη συνολική αξία της συναλλαγής να αγγίζει τα 0,7 δισ. ευρώ.
- Στις 7 Μαρτίου 2024, ολοκλήρωσε με επιτυχία την τέταρτη συναλλαγή αποεπένδυσης, μέσω της οποίας διέθεσε το σύνολο της συμμετοχής του (δηλ. το 27%) στην «Πειραιώς Financial Holdings Α.Ε.» («Τράπεζα Πειραιώς»). Οι μετοχές πωλήθηκαν έναντι ποσού 4,00 ευρώ ανά μετοχή, δηλαδή στην υψηλότερη τιμή του εύρους προσφοράς και αυξημένη (+0,35%) σε σχέση με την τιμή πριν από την ανακοίνωση της συναλλαγής στην 1η Μαρτίου 2024. Τα συνολικά έσοδα για το ΤΧΣ, μετά την ολοκλήρωση και τον διακανονισμό της συναλλαγής, πριν από την αφαίρεση των σχετικών εξόδων που επιβάρυναν το ΤΧΣ, ανήλθαν σε 1,35 δισ. ευρώ ενώ η συνολική ζήτηση στη διεθνή και την ελληνική προσφορά ανήλθε περίπου σε 10,7 δισ. ευρώ στην υψηλότερη τιμή του εύρους διάθεσης, δηλαδή στα 4,00 ευρώ.

Ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις Δημοσίου

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΑΑΔΕ, το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο¹⁵ στο τέλος του Ιουλίου του 2024, διαμορφώθηκε στα 107,3 δισ. ευρώ, αυξημένο κατά 2,2 δισ. ευρώ σε σχέση με τον Ιούλιο του 2023. Σημειώνεται

ότι ποσοστό 24,5% του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου, που αντιστοιχεί σε 26,3 δισ. ευρώ, αφορά σε οφειλές που χαρακτηρίζονται ως ανεπίδεκτες εισπραχτές¹⁶. Η αύξηση του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου υπολογίζεται από (α) τις νέες ληξιπρόθεσμες οφειλές ύψους 7,7 δισ. ευρώ συν (β) τις ληξιπρόθεσμες οφειλές κατά την 1/8/2023 που βεβαιώθηκαν μεταγενέστερα ύψους 2 δισ. ευρώ, μείον (γ) τις εισπράξεις και διαγραφές, οι οποίες αγγίζουν συνολικά τα 7,5 δισ. ευρώ.

Εξετάζοντας την ποιοτική διάρθρωση του πραγματικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου διαπιστώνουμε ότι το 59,4% αυτού, που αντιστοιχεί σε 48,1 δισ. ευρώ, πηγάζει από φορολογικές οφειλές. Το υπόλοιπο των πραγματικών ληξιπρόθεσμων οφειλών προέρχεται από άλλες κατηγορίες οφειλής, οι οποίες παρουσιάζουν χαμηλό

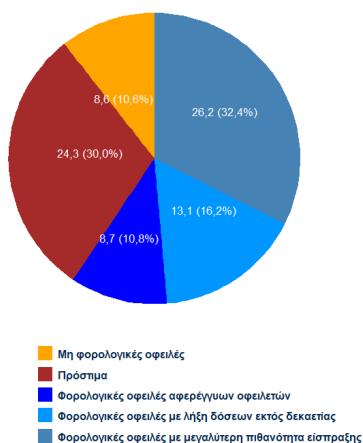
¹⁵Το «Συνολικό Ληξιπρόθεσμο Υπόλοιπο» περιλαμβάνει τις συσσωρευμένες οφειλές στο τέλος κάθε μήνα αναφοράς, αθροίζοντας το «παλιό» ληξιπρόθεσμο χρέος, όπως διαμορφώθηκε στις 30/11 του προηγούμενου έτους, με το «νέο» ληξιπρόθεσμο χρέος, όπως διαμορφώθηκε μέχρι τον μήνα αναφοράς και αφαιρώντας εισπράξεις και διαγραφές έναντι «παλιού» και «νέου» ληξιπρόθεσμου χρέους μέχρι τον μήνα αναφοράς.

¹⁶Πρόκειται για οφειλές των οποίων η είσπραξη είναι αντικειμενικά αδύνατη, βάσει των προϋποθέσεων που ορίζονται στο άρθρο 82 του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (ΝΔ 356/1974). Αφορά για παράδειγμα περιπτώσεις στις οποίες ο οφειλέτης και οι συνυπόχρεοί του δε διαθέτουν περιουσιακά στοιχεία και ολοκληρώθηκε η διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης επί κινητών, ακινήτων και απαιτήσεων του οφειλέτη (και έπαυσαν οι εργασίες πτώχευσης αν πρόκειται για πτωχό). Οι οφειλές αυτές σημείωσαν μικρή αύξηση σε ετήσια βάση, κατά 32,3 εκατ. ευρώ. Κατά συνέπεια η αύξηση του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου προέρχεται από τη μεταβολή του «πραγματικού» ληξιπρόθεσμου υπολοίπου, δηλαδή του συνολικού μετά την αφαίρεση του ανεπίδεκτου εισπραχτές υπολοίπου, το οποίο σημείωσε αύξηση κατά 2.165 εκατ. ευρώ σε ετήσια βάση αγγίζοντας την 1/8/2024 τα 80,9 δισ. ευρώ.

ποσοστό εισπραξης. Σύμφωνα με στοιχεία της ΑΑΔΕ, σε αυτές περιλαμβάνονται τα πρόστιμα (φορολογικά και μη φορολογικά) τα οποία αποτελούν το 30% του πραγματικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου, καθώς αγγίζουν τα 24,3 δισ. ευρώ και οι μη φορολογικές οφειλές (δάνεια, δικαστικά έξοδα, καταλογισμοί κτλ.), οι οποίες αποτελούν το 10,6% του πραγματικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 8,6 δισ. ευρώ. Λαμβάνοντας υπόψη ότι 8,7 δισ. ευρώ από τις φορολογικές οφειλές πηγάζουν από αφερέγγυους οφειλέτες και 13,1 δισ. ευρώ αφορούν σε οφειλές με λήξη δόσεων πέραν της τελευταίας δεκαετίας, απομένουν 26,2 δισ. ευρώ οφειλών από τις οποίες, σύμφωνα με στοιχεία της ΑΑΔΕ, πηγάζει άνω του 90% των εισπράξεων. Με άλλα λόγια το σύνολο σχεδόν των εισπράξεων προέρχεται από μόλις το 32,4% του πραγματικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου.

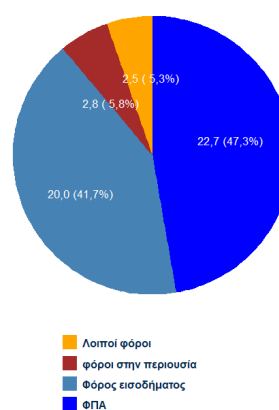
Κατανομή πραγματικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου (δισ. ευρώ)
Σε παρένθεση αναφέρονται ποσοστά

Πηγή: ΑΑΔΕ

Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή

Κατανομή φορολογικών οφειλών εντός του πραγματικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου (δισ. ευρώ)
Σε παρένθεση αναφέρονται ποσοστά

Πηγή: ΑΑΔΕ

Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή

Αναλύοντας περαιτέρω τις φορολογικές οφειλές που περιλαμβάνονται στο πραγματικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο (48,1 δισ. ευρώ) διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (47,3%) αφορά τον ΦΠΑ, καθώς οι οφειλές αγγίζουν τα 22,7 δισ. ευρώ. Ακολουθεί ο φόρος εισοδήματος με ποσοστό 41,7%, ενώ οι φόροι στην περιουσία καταγράφουν χαμηλό ποσοστό 5,8%, αφού περιλαμβάνουν οφειλές ύψους 2,8 δισ. ευρώ.

Ποιοτική διάρθρωση ληξιπρόθεσμων οφειλών φορολογουμένων

Αναφορικά με τον συνολικό αριθμό των οφειλετών, στο τέλος Ιουλίου του 2024 παρατηρείται μείωση κατά 155.373 πρόσωπα (φυσικά και νομικά) σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023 με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται στους 3.829.531 οφειλέτες. Αναλυτικότερα, η εν λόγω μείωση προέρχεται από τις χαμηλότερες κατη-

γορίες οφειλής (μέχρι 10.000 ευρώ), με τον αριθμό των οφειλετών να μειώνεται κατά 171.116 πρόσωπα¹⁷. Αντιθέτως, αύξηση του αριθμού των οφειλετών καταγράφεται σε υψηλότερες οφειλές, με την μεγαλύτερη να εντοπίζεται στην κατηγορία μεταξύ 10.000 και 100.000 ευρώ (κατά 12.864 πρόσωπα).

Πίνακας 4: Κατανομή πλήθους οφειλετών με χρέη προς τη Φορολογική Διοίκηση

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Πλήθος ΑΦΜ	Πλήθος ΑΦΜ	Μεταβολή πλήθους
	οφειλετών κατά την 1/8/2023	οφειλετών κατά την 1/8/2024	οφειλετών
<50	848.584	820.946	-27.638
50-500	1.381.230	1.257.467	-123.763
500-10.000	1.412.643	1.392.928	-19.715
10.000-100.000	291.043	303.907	12.864
100.000-1.000.000	42.309	44.796	2.487
>1.000.000	9.095	9.487	392
Σύνολο	3.984.904	3.829.531	-155.373

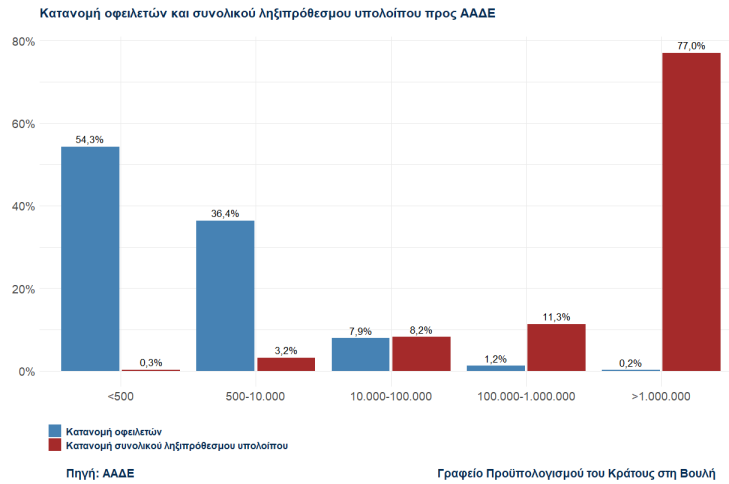
Πηγή: ΑΑΔΕ

Η μείωση του αριθμού των οφειλετών στο εύρος οφειλής μέχρι 10.000 ευρώ συνοδεύεται από μείωση του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου σε ετήσια βάση κατά 29 εκατ. ευρώ συνολικά¹⁸. Ωστόσο, το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο αυξάνεται στις υψηλότερες κατηγορίες οφειλής, με τη μεγαλύτερη αύξηση να εντοπίζεται σε οφειλές άνω του 1 εκατ. ευρώ (κατά 968 εκατ. ευρώ), ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι εντός της συγκεκριμένης κατηγορίας μείωση καταγράφουν οι οφειλές άνω των 100 εκατ. ευρώ (κατά 580,8 εκατ. ευρώ)¹⁹.

¹⁷Για μεγαλύτερη ακρίβεια σημειώνεται ότι η μείωση του αριθμού των οφειλετών παρατηρείται στο εύρος οφειλής από 10 μέχρι 3.000 ευρώ (κατά 178.944 πρόσωπα), ενώ αύξηση του αριθμού των οφειλετών σημειώνεται τόσο για οφειλές κάτω των 10 ευρώ, όσο και για οφειλές από 3.001 ευρώ μέχρι 10.000 (κατά 4.995 και 2.833 πρόσωπα αντίστοιχα).

¹⁸Αναλυτικότερα σημειώνεται ότι μείωση του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου παρατηρείται στο εύρος οφειλής από 10 μέχρι 3.000 ευρώ (κατά 47,7 εκατ. ευρώ), ενώ αύξηση σημειώνεται τόσο στην κατηγορία μέχρι 10 ευρώ, όσο και σε αυτήν από 3.001 ευρώ μέχρι 10.000 (κατά 267 ευρώ και κατά 18,7 εκατ. ευρώ αντίστοιχα).

¹⁹Η συγκεκριμένη μείωση οφείλεται κυρίως στη διαγραφή οφειλής ενός οφειλέτη ύψους 688,8 εκατ. ευρώ που πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2023.

Πίνακας 5: Κατανομή ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τη Φορολογική Διοίκηση, σε εκατ. ευρώ

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Ληξιπρόθεσμες οφειλές κατά την	Ληξιπρόθεσμες οφειλές κατά την	Μεταβολή ληξιπρόθεσμων οφειλών
	1/8/2023	1/8/2024	
<50	17	17	0
50-500	285	263	-22
500-10.000	3.486	3.480	-6
10.000-100.000	8.193	8.840	648
100.000-1.000.000	11.478	12.089	611
>1.000.000	81.615	82.583	968
Σύνολο	105.073	107.271	2.198

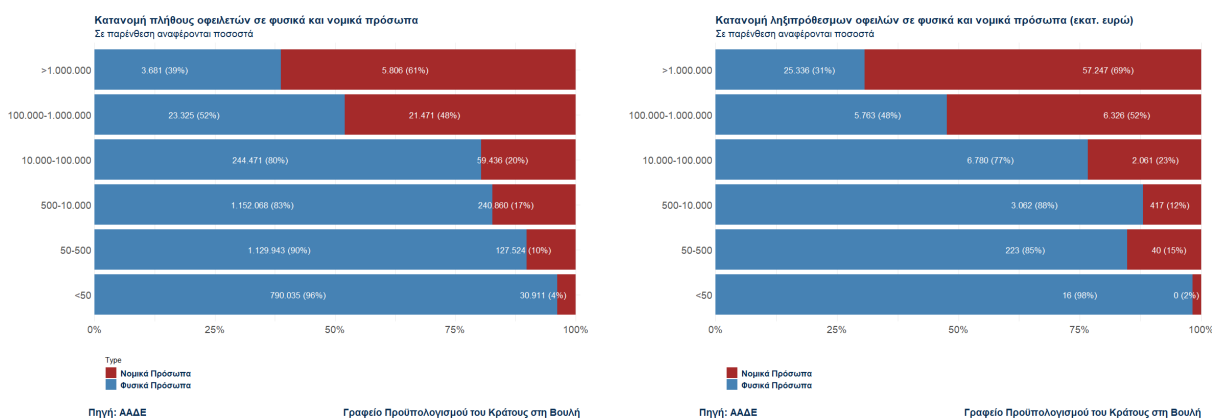
Πηγή: ΑΑΔΕ

Εξετάζοντας την κατανομή των οφειλετών και του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου διαπιστώνεται ότι το σύνολο σχεδόν των οφειλών (96,5%) πηγάζει από την κατηγορία άνω των 10.000 ευρώ. Ειδικότερα, στο εύρος οφειλής άνω του 1 εκατ. ευρώ συγκεντρώνεται το 77% του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου και μόλις το 0,2% των οφειλετών. Αντιθέτως, το 90,6% των οφειλετών συγκεντρώνεται στις οφειλές έως 10.000 ευρώ με το συνολικό τους ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο να αγγίζει το 3,5% των συνολικών οφειλών.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί η διαφορετική συμμετοχή φυσικών και νομικών προσώπων στη διαμόρφωση του

συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου. Συγκεκριμένα οι οφειλές των φυσικών προσώπων αποτελούν το 38,4% του συνόλου, αγγίζοντας τα 41,2 δισ. ευρώ, ενώ οι οφειλές των νομικών προσώπων διαμορφώνονται στα 66,1 δισ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 61,6% του συνόλου.

Αναλύοντας τα στοιχεία οφειλών των φυσικών και νομικών προσώπων ανά εύρος οφειλής διαπιστώνεται ότι στις χαμηλές κατηγορίες οφειλών το σύνολο σχεδόν του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου προέρχεται από τα φυσικά πρόσωπα. Ενδεικτικό είναι ότι το 98,4% των οφειλών κάτω των 50 ευρώ και το 87,8% των οφειλών κάτω των 10.000 ευρώ πηγάζει από τα φυσικά πρόσωπα. Αντίστοιχα, το πλήθος των φυσικών προσώπων που οφείλουν λιγότερα από 50 ευρώ αντιστοιχεί στο 96,2% των οφειλετών αυτής της κατηγορίας οφειλής, ενώ για οφειλές μικρότερες των 10.000 εκατ. ευρώ το πλήθος των φυσικών προσώπων διαμορφώθηκε στο τέλος του Ιουλίου του 2024 στα 3.072.046 άτομα, αποτελώντας το 88,5% του συνόλου για το συγκεκριμένο εύρος οφειλής.

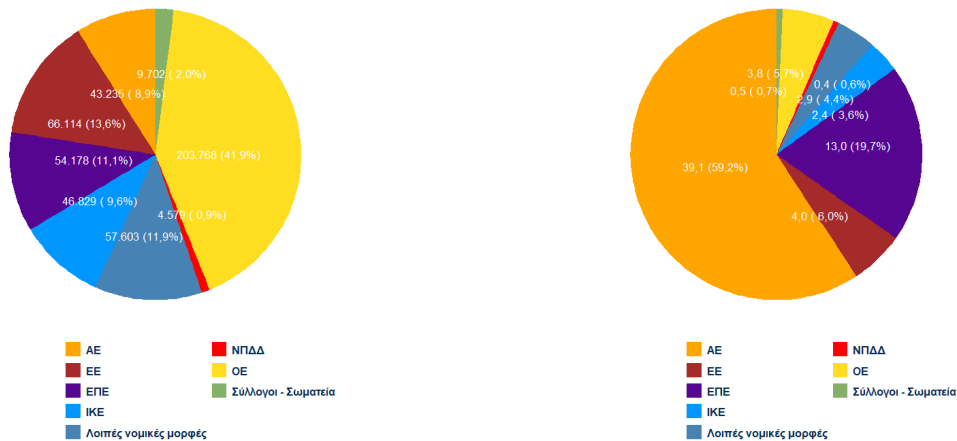
Αντιθέτως, όσο αυξάνεται το ύψος των οφειλών ενισχύεται και ο ρόλος των νομικών προσώπων στη διαμόρφωση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου. Ειδικότερα, στην κατηγορία ληξιπρόθεσμου υπολοίπου άνω του 1 εκατ. ευρώ τα νομικά πρόσωπα συμμετέχουν στις οφειλές κατά 69,3%, με το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπό τους να αγγίζει στο τέλος του Ιουλίου του 2024 τα 57,2 δισ. ευρώ. Αντίστοιχα, το πλήθος των νομικών προσώπων που οφείλουν πάνω από 1 εκατ. ευρώ διαμορφώθηκε στα 5.806, αποτελώντας το 61,2% του πλήθους των οφειλετών σε αυτό το εύρος οφειλής.

Επιπλέον, αναλύοντας τις συνολικές ληξιπρόθεσμες οφειλές των νομικών προσώπων (ύψους 66,1 δισ. ευρώ) ανά εταιρική μορφή διαπιστώνεται ότι κατά το μεγαλύτερο μέρος τους (ποσοστό 59,2%) οι οφειλές πηγάζουν από τις ΑΕ, οι οποίες έχουν συσσωρεύσει ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο ύψους 39,1 δισ. ευρώ (το 93% του οποίου ανήκει στο εύρος οφειλής άνω του 1 εκατ. ευρώ). Ακολουθούν οι ΕΠΕ με συνολικές οφειλές 13 δισ. ευρώ (ποσό

που αντιστοιχεί στο 19,7%), ενώ οι υπόλοιπες νομικές μορφές καταγράφουν μικρότερα ποσά ληξιπρόθεσμων οφειλών. Διαφορετική ωστόσο είναι η εικόνα σε σχέση με την κατανομή του πλήθους των νομικών προσώπων με ληξιπρόθεσμες οφειλές ανά εταιρική μορφή. Συγκεκριμένα, οι ΟΕ παρουσιάζουν τον υψηλότερο αριθμό οφειλετών (203.768 ΑΦΜ) που αντιστοιχεί στο 41,9% του συνόλου. Ακολουθούν οι ΕΕ και ΕΠΕ, με τους οφειλέτες να αποτελούν το 13,6% και το 11,1% του συνολικού πλήθους αντίστοιχα, ενώ οι ΑΕ παρουσιάζουν μικρότερο αριθμό οφειλετών (43.235 ΑΦΜ), ο οποίος αντιστοιχεί στο 8,9% των νομικών προσώπων με οφειλές στη φορολογική διοίκηση.

Αξίζει επίσης να επισημανθεί ότι η μεγαλύτερη αύξηση της επιβάρυνσης τόσο σε όρους ληξιπρόθεσμων οφειλών, όσο και πλήθους νομικών προσώπων προκύπτει από τις ΙΚΕ. Συγκεκριμένα, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των ΙΚΕ αυξήθηκαν σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους κατά 799,6 εκατ. ευρώ, με τις ΑΕ να ακολουθούν, καταγράφοντας αύξηση στις οφειλές τους κατά 290,9 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον Ιούλιο του 2023. Το πλήθος των ΙΚΕ αντίστοιχα σημείωσε αύξηση κατά 8.068 οφειλέτες σε ετήσια βάση, ενώ οι ΕΕ ακολουθούν, καθώς οι οφειλέτες αυξήθηκαν κατά 4.546 πρόσωπα.

Κατανομή πλήθους νομικών προσώπων με ληξιπρόθεσμες οφειλές ανά εταιρική μορφή Κατανομή ληξιπρόθεσμων οφειλών νομικών προσώπων ανά εταιρική μορφή (δισ. ευρώ)
Σε παρένθεση αναφέρονται ποσοστά Σε παρένθεση αναφέρονται ποσοστά

Πηγή: ΑΑΔΕ

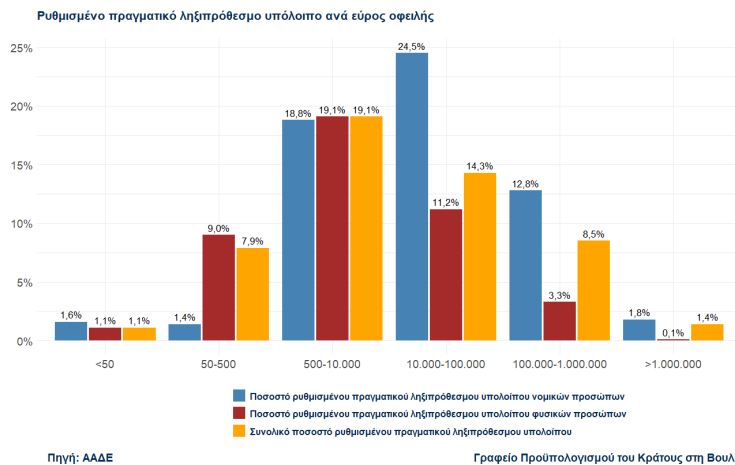
Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή

Πηγή: ΑΑΔΕ

Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή

Αναφορικά με τη ρύθμιση των οφειλών, σημειώνεται ότι μόλις το 4,6% του πραγματικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου βρίσκεται σε ρύθμιση, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 3,7 δισ. ευρώ. Το υψηλότερο ποσοστό των συνολικών ρυθμισμένων οφειλών (19,1%) εντοπίζεται στο εύρος 500 με 10.000 ευρώ, ενώ εντός αυτού του εύρους το ποσοστό των ρυθμισμένων οφειλών αγγίζει το 21,1% για ποσά από 2.000 έως 3.000 ευρώ. Ωστόσο, τα ποσοστά διαφέρουν μεταξύ φυσικών και νομικών προσώπων. Συγκεκριμένα, το υψηλότερο ποσοστό ρυθμι-

σμένων οφειλών φυσικών προσώπων εντοπίζεται μεταξύ 500 και 10.000 ευρώ (19,1%) και αγγίζει το 21,4% για ποσά από 2.000 έως 3.000 ευρώ. Αντίθετα, τα νομικά πρόσωπα ρυθμίζουν σε υψηλότερο ποσοστό (24,5%) οφειλές που ανήκουν στο εύρος από 10.000 έως 100.000 ευρώ, ενώ το ποσοστό αυτό φτάνει στο 28,3% στην κατηγορία 10.000 με 20.000 ευρώ. Χαμηλά ποσοστά ρύθμισης οφειλών διαπιστώνονται τόσο σε χαμηλά ποσά οφειλής (ιδιαίτερα κάτω των 500 ευρώ), όσο και σε υψηλά ποσά οφειλής (άνω των 20.000 ευρώ για φυσικά πρόσωπα και άνω των 150.000 ευρώ για νομικά πρόσωπα).

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ασφαλισμένων

Σύμφωνα με την 2η Τριμηνιαία Έκθεση Προόδου Έτους 2024 του ΚΕΑΟ, το σύνολο των ληξιπρόθεσμων ασφαλιστικών οφειλών στο τέλος του Ιουνίου 2024 διαμορφώθηκε στα 48,6 δισ. ευρώ²⁰, δηλαδή παρουσίασε αύξηση κατά περίπου 2 δισ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Η μεταβολή αυτή οφείλεται σε αύξηση τόσο των κύριων οφειλών (κατά 443,3 εκατ. ευρώ), όσο και των πρόσθετων τελών (κατά 1,6 δισ. ευρώ). Αναλυτικότερα, η αύξηση στις ληξιπρόθεσμες κύριες οφειλές πηγάζει από το εύρος οφειλής άνω των 10.000 ευρώ (κατά 843 εκατ. ευρώ συνολικά), ενώ μείωση καταγράφεται στις κύριες ληξιπρόθεσμες οφειλές κάτω των 10.000 ευρώ (κατά 400 εκατ. ευρώ).

Πίνακας 6: Κατανομή κύριων οφειλών προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σε εκατ. ευρώ

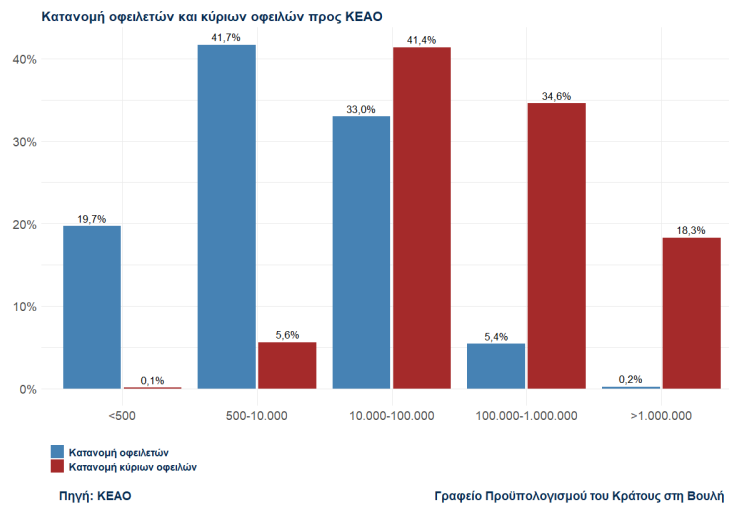
Εύρος οφειλής (ευρώ)	Ληξιπρόθεσμες οφειλές κατά την 30/6/2023	Ληξιπρόθεσμες οφειλές κατά την 30/6/2024	Μεταβολή ληξιπρόθεσμων οφειλών
<50	2	2	0
50-500	60	52	-8
500-10.000	3.028	2.636	-392
10.000-100.000	13.476	13.895	420
100.000-1.000.000	7.494	7.845	352
>1.000.000	5.185	5.256	72
Σύνολο	29.244	29.687	443

Πηγή: ΚΕΑΟ

Σύμφωνα με στοιχεία του ΚΕΑΟ οι οφειλέτες με ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις σε ασφαλιστικά ταμεία διαμορφώθηκαν στο τέλος του Ιουνίου 2024 στους 1.584.276 (φυσικά και νομικά πρόσωπα), με το 41,7% από αυτούς (ποσοστό που αντιστοιχεί σε 660.502 οφειλέτες) να έχουν οφειλές μεταξύ 500 και 10.000 ευρώ. Αντιθέτως, στο συγκεκριμένο εύρος οφειλής συγκεντρώνεται μόλις το 5,6% των κύριων οφειλών.

Επιπλέον αξίζει να σημειωθεί ότι το σύνολο σχεδόν των κύριων οφειλών (94,2%) αφορά ποσά άνω των 10.000 ευρώ, ενώ οι μισές περίπου κύριες οφειλές (41,4%) εντοπίζονται στο εύρος οφειλής από 10.000 μέχρι

²⁰Οι συνολικές οφειλές περιλαμβάνουν τις κύριες οφειλές ύψους 29,7 δισ. ευρώ και τα πρόσθετα τέλη ύψους 18,9 δισ. ευρώ.

100.000 ευρώ. Αντιθέτως, το πλήθος των οφειλετών με οφειλές άνω των 10.000 ευρώ αποτελεί το 38,6% του συνόλου.

Κοινωνικός Προϋπολογισμός: ασφαλιστικά ταμεία

Η εκτέλεση του Προϋπολογισμού των ασφαλιστικών ταμείων για το πρώτο εξάμηνο του 2024 παρουσιάζει πλεόνασμα 230 εκατ. ευρώ, σε αντίθεση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023, η οποία εμφάνιζε έλλειμμα κατά 49 εκατ. ευρώ. Ειδικότερα τα έσοδα είναι αυξημένα σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2023 κατά 1,2 δισ. ευρώ και οι δαπάνες αυξημένες κατά 954 εκατ. ευρώ.

Αναλυτικότερα, η αύξηση των εσόδων προέρχεται κυρίως από τις εισφορές και τις ρυθμίσεις οφειλών, οι οποίες άγγιξαν τα 10 δισ. ευρώ κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024, έναντι 8,9 δισ. ευρώ την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους. Αντίστοιχα, στις δαπάνες η αύξηση προέρχεται τόσο από τις αποδόσεις προς τρίτους (αύξηση κατά 745 εκατ. ευρώ), όσο και από την αύξηση της δαπάνης για συντάξεις, η οποία διαμορφώθηκε στα 16,6 δισ. ευρώ κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024 (έναντι 15,9 δισ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2023), αντανακλώντας σε μεγάλο βαθμό τη μείωση του αριθμού των εκκρεμών και ληξιπρόθεσμων συντάξεων.

Πίνακας 7: Εκτέλεση Προϋπολογισμού Κοινωνικής Ασφάλισης, Ιανουάριος-Ιούνιος 2024, σε εκατ. ευρώ

	A Εξάμηνο 2023	A Εξάμηνο 2024	Διαφορά
Έσοδα	24.329	25.562	1.233
Εισφορές και Ρυθμίσεις οφειλών	8.902	10.006	1.103
Μεταβιβάσεις από κρατικό προϋπολογισμό	7.585	7.049	-536
Εισπράξεις υπέρ τρίτων	6.975	7.582	607
Άλλα έσοδα	867	925	57
Δαπάνες	24.378	25.332	954
Συντάξεις (κύριες και επικουρικές)	15.896	16.598	702
Άλλες παροχές και εφάπαξ	882	693	-189
Αποδόσεις προς τρίτους	6.829	7.574	745
Άλλες δαπάνες	771	467	-304
Αποτέλεσμα	-49	230	278

Σημείωση: Οι μικρές αποκλίσεις στα σύνολα οφείλονται σε στρογγυλοποιήσεις.

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης

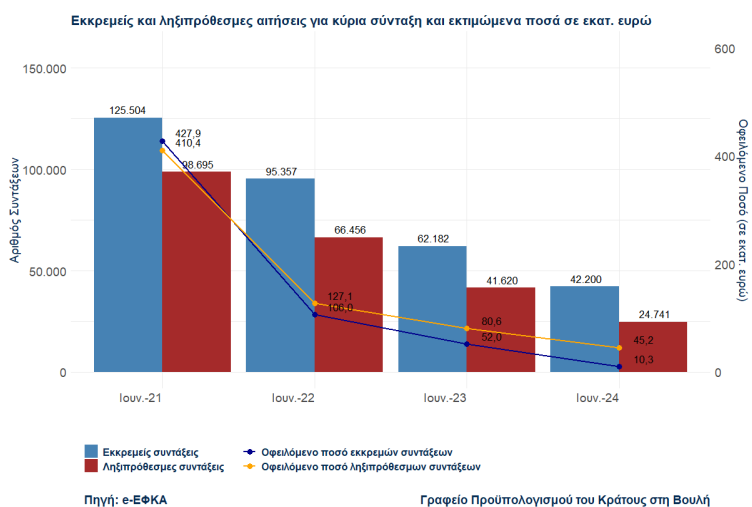
Εξέλιξη των εκκρεμών και των ληξιπρόθεσμων αιτήσεων συνταξιοδότησης (κύριας και επικουρικής σύνταξης)

Σύμφωνα με στοιχεία του e-ΕΦΚΑ ο συνολικός αριθμός εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης²¹ συνεχίζει να μειώνεται κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024, ακολουθώντας την πορεία που σημειώνει τα τελευταία έτη. Συγκεκριμένα, το πλήθος των εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης κατέγραψε μείωση τον Ιούνιο του 2024 τόσο

²¹ Δεν περιλαμβάνονται εκείνες που αφορούν συνταξιοδότηση με διεθνείς κανόνες.

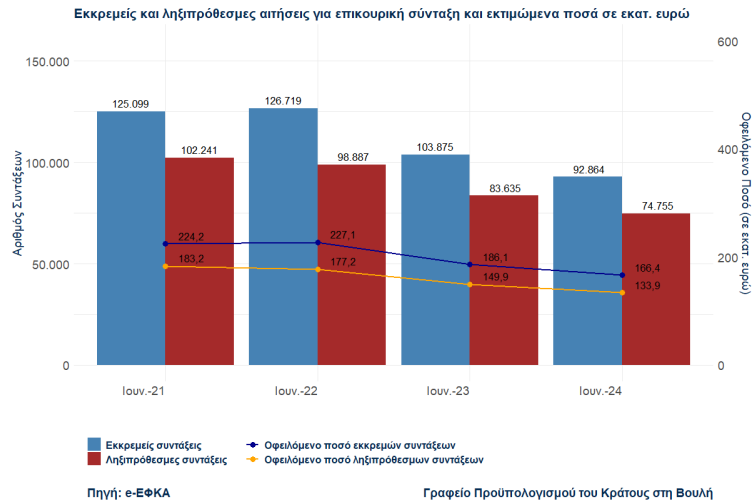
σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (κατά 3.280 αιτήσεις), όσο και σε ετήσια βάση (κατά 19.982 αιτήσεις), αγγίζοντας συνολικά τις 42.200 αιτήσεις. Αντίστοιχα, η εκτιμώμενη δαπάνη²² για τις εκκρεμείς συντάξεις υπολογίζεται στα 10,3 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 41,7 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους.

Παρόμοια είναι και η εξέλιξη του πλήθους των ληξιπρόθεσμων αιτήσεων συνταξιοδότησης (εκκρεμείς πάνω από 90 ημέρες), το οποίο άγγιξε στο τέλος του δεύτερου τριμήνου του 2024 τις 24.741 αιτήσεις (με εκτιμώμενη δαπάνη 45,2 εκατ. ευρώ), καταγράφοντας μείωση κατά 16.879 αιτήσεις σε σχέση με τον Ιούνιο του 2023.

Στον κλάδο επικουρικής σύνταξης, ο συνολικός αριθμός εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης εμφανίζεται μειωμένος στο τέλος Ιουνίου 2024 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους κατά 11.011 αιτήσεις, με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται στις 92.864 αιτήσεις (και εκτιμώμενη δαπάνη 166,4 εκατ. ευρώ). Παράλληλα, μείωση παρατηρείται και στις ληξιπρόθεσμες (εκκρεμείς πάνω από 90 ημέρες) αιτήσεις επικουρικής σύνταξης, οι οποίες άγγιξαν τις 74.755, μειωμένες κατά 8.880 αιτήσεις σε ετήσια βάση, με αντίστοιχη μείωση της εκτιμώμενης δαπάνης κατά 15,9 εκατ. ευρώ. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο οι ληξιπρόθεσμες αιτήσεις επικουρικής ασφάλισης αυξήθηκαν κατά 1.218, ενώ η σχετική δαπάνη εκτιμάται αυξημένη κατά 2,2 εκατ. ευρώ.

²² Αφορά το οφειλόμενο ποσό στους δικαιούχους, δηλαδή το ποσό που προκύπτει αφού αφαιρεθεί από το μικτό ποσό η κράτηση υπέρ ΕΟΠΠΥ (6%) και ο φόρος εισοδήματος.

Κοινωνική πρόνοια

Κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 ο ΟΠΕΚΑ κατέβαλε 691,1 εκατ. ευρώ, διατηρώντας τη δαπάνη των επιδομάτων στο ίδιο περίπου ύψος σε ετήσια βάση. Η μεγαλύτερη αύξηση στη δαπάνη παρατηρείται στα αναπηρικά επιδόματα (κατά 20,2 εκατ. ευρώ), η οποία συνοδεύεται από αύξηση του αριθμού των δικαιούχων κατά 9.551, συγκρίνοντας τον μέσο όρο των δικαιούχων του δεύτερου τριμήνου του 2024 με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Παράλληλα σημειώνεται ότι η αύξηση στην κατηγορία "Άλλα επιδόματα" οφείλεται κυρίως στο επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφάλιστων Ομογενών της Αλβανίας, συνολικού ύψους 9,2 εκατ. ευρώ για το δεύτερο τρίμηνο του 2024, η χορήγηση του οποίου ξεκίνησε από τον Ιούλιο του 2023 και αφορά περίπου 12,4 χιλιάδες δικαιούχους.

Πίνακας 8: Δαπάνη καταβολής επιδομάτων ΟΠΕΚΑ ανά επίδομα σε εκατ. ευρώ

Επίδομα	Δαπάνη κατά το δεύτερο τρίμηνο 2023	Δαπάνη κατά το δεύτερο τρίμηνο 2024	Μεταβολή δαπάνης
Στέγασης	99,8	87,3	-12,5
Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα	126,2	125,7	-0,5
Αναπηρικά	239,1	259,3	20,2
Ανασφάλιστοι υπερήλικες	17,7	16,5	-1,2
Επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης υπερηλίκων	19,9	23,6	3,7
Γέννησης	32,4	34,6	2,2
Επίδομα παιδιού	152,2	129,6	-22,5
Άλλα επιδόματα*	3,2	14,4	11,1
Σύνολο	690,6	691,1	0,5

Πηγή: ΟΠΕΚΑ

* Περιλαμβάνονται τα επιδόματα στεγαστικής συνδρομής, ομογενών, ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, τα έξοδα κηδείας, η συνεισφορά του Δημοσίου στα κόκκινα δάνεια, το επίδομα στα προστατευόμενα τέκνα θανόντων σε φυσικές καταστροφές, το Πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ», οι καταβολές του Προγράμματος Συνεισφοράς του Δημοσίου σε Ευάλωτους Οφειλέτες, το επίδομα Προσωπικού Βοηθού, το επίδομα Αναδοχής και το επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφάλιστων Υπερηλίκων Ομογενών της Αλβανίας.

Αντιθέτως, η μεγαλύτερη μείωση σε όρους δαπάνης καταγράφεται στο επίδομα παιδιού καθώς ο ΟΠΕΚΑ κατέβαλε 129,6 εκατ. ευρώ κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024, δηλαδή ποσό μειωμένο κατά 22,5 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Παράλληλα, ο αριθμός των δικαιούχων του συγκεκριμένου επιδόματος άγγιξε στο δεύτερο τρίμηνο του 2024 τους 201.431 (μέσο πλήθος τριμήνου), σημειώνοντας μείωση κατά 20.107 άτομα σε ετήσια βάση. Χαμηλότερο κατά 12,5 εκατ. ευρώ είναι επίσης το ύψος της δαπάνης για το επίδομα στέγασης, ενώ το μέσο πλήθος των δικαιούχων του εν λόγω επιδόματος είναι μικρότερο κατά 36.641 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους.

Πίνακας 9: Αριθμός δικαιούχων επιδομάτων ΟΠΕΚΑ ανά επίδομα (μέσο πλήθος τριμήνου)

Επίδομα	Αριθμός δικαιούχων κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2023	Αριθμός δικαιούχων κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024	Μεταβολή δικαιούχων
Στέγασης	275.373	238.732	-36.641
Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα	201.755	186.273	-15.481
Αναπηρικά	177.910	187.461	9.551
Ανασφάλιστοι υπερήλικες	16.195	14.661	-1.534
Επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης υπερηλίκων	19.416	18.759	-657
Γέννησης	10.747	10.168	-580
Επίδομα παιδιού	221.538	201.431	-20.107
Άλλα επιδόματα*	9.775	22.921	13.146
Σύνολο	932.708	880.406	-52.303

Πηγή: ΟΠΕΚΑ

* Περιλαμβάνονται τα επιδόματα στεγαστικής συνδρομής, ομογενών, ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, τα έξοδα κηδείας, η συνεισφορά του Δημοσίου στα κόκκινα δάνεια, το επίδομα στα προστατευόμενα τέκνα θανόντων σε φυσικές καταστροφές, το Πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ», οι καταβολές του Προγράμματος Συνεισφοράς του Δημοσίου σε Ευάλωτους Οφειλέτες, το επίδομα προσωπικού βοηθού, το επίδομα Αναδοχής και το επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφάλιστων Υπερηλίκων Ομογενών της Αλβανίας.